

Foto M. Mikec

LOVEC

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

LI. LETNIK ŠT. 9 DECEMBER 1968

Foto R. Čenčič

Ali smo pri gojitvi srnjadi izpolnili že vse pogoje?

Prof. dr. Jože Rant

Morda porečete, čemu spet članek o gojitvi srnjadi. Saj je bilo o tem že veliko pisanega in tudi mnogo govora. Človek, ki skozi desetletja z zanimanjem spremlja določen problem, se mora vprašati, ali je ta problem že tudi dokončno rešen.

Jaz spremljam ta problem že dolgo vrsto let. Skušal sem tudi po svojih močeh aktivno sodelovati, berem naše in tuje spise o tem vprašanju, pa ugotavljam, da smo v tem oziru veliko napredovali, vendar se mi zdi, kolikor je bilo že pisanega in dejansko opravljenega, da bi bil uspeh lahko boljši. Imam vtis, da so vsi naši napor bolj enostranski, da še nismo zajeli celega problema, ki je sicer zelo kompliciran in zahteven,

posebno še, ko razvoj prinaša v problematiko vedno kaj novega.

Že to, da skozi desetletja velja pravilo, da srnjad streljamo samo s kroglo, je velik uspeh. Tudi dejstvo, da se na srnjad ne vršijo več brakade pomeni lep uspeh.

V teku zadnjih desetletij smo se zanimali, kakšna je za srnjad najboljša prehrana, da bomo imeli to divjad čim boljšo po telesu in trofeji. Z gojitvenih vidikov iz revirja odstranjujemo vso slabo srnjad, radikalno odstranjujemo gumbarje, navlako nasploh, razdelili smo srnjad v razne skupine (v Ia, Ib itd.), vse z vidika, da bi ohranili za razplod čimbolj kakovostne živali.

Zelo važen problem, ki je bil že večkrat obdelan v našem glasilu, je prehrana srnjadi v jesenskem in zimskem času, posebno tedaj, ko zapade sneg. To vprašanje je zelo važno pri srnjakih, ko zgube jeseni rogove in ko prično ustvarjati nove. Tedaj je važno, da ima srnjak zadosti kakovostne hrane, to je bukovega žira, želoda, po možnosti pa tudi mladih odganjkov grmičevja. Taka hrana je srnjaku za gradnjo novega rogovja zelo potrebna. Če ima srnjak dovolj take hrane, potem lahko pričakujemo lepo trofejo. Le močno telo lahko da močno trofejo. Dobro zasnovano pokaže mladič, ko v novembru ali decembru pokaže dobro zasnovana gumba. Tak srnjak naslednje leto kot enoletnik v februarju zgubi prve rožičke in že konec marca ali v aprilu mu poženeta dobro zasnovana roga, često debeline palca.

Poleg hrane pa je tudi važno za razvoj rogovja splošno zdravstveno stanje. Eden od vzrokov dobrega telesnega in trofejnega razvoja je tudi vreme, posebno v pozni jeseni. Sončna jesen zelo ugodno vpliva na konstitucijo telesa in razvoj rogovja nasploh. Deževna jesen kvarno vpliva ne samo na razvoj telesa, temveč tudi na splošno zdravstveno stanje. Važno je tudi, koliko dobi srnjad v jesenskem času hrane, bogate z vitamini. Prehrana srnjadi v zimskem času je posebnega pomena v nižinskih revirjih, zlasti tedaj, če zapade zgodaj sneg, pomešan z dežjem, kar ima pogosto za posledico sren, ledeno skorjo, ki je srnjad pogosto ne more prekopati, da bi prišla do hrane. Tedaj je prva naša lovška dolžnost, da srnjadi polagamo, kolikor mogoče, zadosti mešane hrane, o čemer je bilo tudi že veliko napisanega. Naši lovci v teh kritičnih časih pokažejo veliko skrb, imajo pravo lovsko srce in pridno polagajo hrano tudi srnjadi, kar je zelo hvalevredno. Zadnje čase se zelo priporoča, da naj družine vzamejo v zakup primerne njive za sajenje oz. sejanje takih zelišč, ki pridejo posebno v zimskem času v poštev za srnjad (topinambur, razni ohrovti itd.).

Za gojitev srnjadi pa ni nič manj važna prehrabena zmogljivost revirja samega. To je v glavnem, ali ima skozi vse leto, posebno v zimskem času, zadosti paše, koliko ima podrasti, želoda, žira, grmičevja in podobnega. Pri nas v

Sloveniji so predeli, ki nudijo tudi v zimskem času zadosti prehrane, medtem ko so nižinski revirji v tem oziru mnogo na slabšem. Glede gostote srnjadi so danes lovci mnenja, da naj poprečni revir preživlja na 100 ha največ 4—6 srnjadi.

Za sodobno gojitev je po mojem mnenju tehtno vprašanje krvnega sorodstva. Znano je, da krvno sorodstvo zelo kvarno vpliva na splošen razvoj organizma. Posledice vidimo ne samo na ljudeh, ki se ženijo v ožjem sorodstvenem krogu, temveč tudi pri živalih. Pri domačih živalih kmetovalci zelo skrbijo, da se oplemeni domača žival po gotovem rodovniškem redu, da ne pride do krvnega sorodstva in da izbirajo za potomstvo čim bolj plemenite roditelje. S tem hočejo živinorejci doseči čim boljši rod. Tudi naši kinologi pazijo, da ne pride do krvnega sorodstva in izbirajo pri paritvi take partnerje, da dobijo čim boljše potomstvo, po telesni zasnovi kakor tudi lovskih lastnostih, npr. za čim boljši nos, trdno stojo, ubogljivost itd.

Lovci sicer skrbijo za osvežitev krvi pri raznih vrstah divjadi, se pravi, dovajajo domači divjadi, kakor fazanom, jerebicam, zajcem, novo kri, pripeljano od drugod. Pravijo npr., da so češki zajci večji od naših, zato uvažamo prav te zajce. Kako pa je z osvežitvijo krvi pri srnjadi? Nisem slišal in ne bral, da bi bili v kako naše lovišče pripeljali srnjad od drugod za osvežitev krvi.

Odkar smo odpravili pogone na srnjad z braki, postaja zadeva vse bolj kritična. Spominjam se, da smo še pred 50 leti krepko lovili srnjad z visokonogimi goniči, ki so gonili srnjad celo v tretji revir. Pogostokrat so lovci slišali goniti take pse samo zjutraj ob pričetku brakade, potem pa ves dan ne, in često se je zgodilo, da je prišel tak pes domov šele drugi ali tretji dan.

Takrat so še tudi škropili po srnjadi s šibrami, streljali s »cvajerji, nularji ali pp«. Seveda tak lov ne ustreza več naši lovski etiki, in prav je, da se tak lov več ne izvaja. Zaradi novega načina lova pa je srnjad postala stacionarna, in ko pride prsk, se plemeni v zelo ozkem krogu. Kmalu se pokaže, da kondicija srnjadi peša in da tudi trofeje niso zadovoljive. V tem pogledu bo treba nekaj ukreniti in to temeljito in čimprej. Pri srnjadi uvajati novo kri z dovozom od drugod bi bilo nekoliko drago in nerodno. V našem glasilu sem že stavil predlog, da bi npr. v pozni jeseni napravili pogone z goniči, seveda brez pušk. Na ta način bi se srnjad vsaj nekoliko pomešala s srnjadjo sosednega revirja. V tem pogledu želim mnenja drugih in zdrave predloge.

Navedel sem na kratko nam že vseskozi znane ukrepe, kako pomagati naši srnjadi, ko je v stiski, in kako urediti njeno življenje. Danes pa bi hotel opozoriti na nekaj, kar mislim, da smo do sedaj vse premalo cenili, namreč koliko smo

uspeli z gojitvenim odstrelom srn. Upam, da se vrši gojitveni odstrel srnjakov v vseh naših lovskih družinah pravilno. Prepričan pa sem, da je malo družin, kjer bi tudi sistematično gojitveno odstreljevali srne, kakor to vrši npr. LD Vič. Na splošno je pri nas takole: vsak član družine želi odstreliti srnjaka s čim boljšo trofejo — srne pa ostanejo pri življenju. S tem se spolno razmerje poruši tako, da imamo lovišča, kjer je spolno razmerje 1 : 5 ali še slabše. Ker ostaja prekomerno število srn, so nekatere družine uvedle določene ukrepe oziroma sankcije, npr. če član odstrelji srnjaka, mora odstreliti tudi srno, če tega ne stori, mu predpišejo denarno kazen. Pogosto imajo družine težave s člani, češ srna je ljubka živalca, trofeje nima, za meso jim ni, pa si mislijo, naj živi. To je vsekakor lepo in znak ljubezni do divjadi in narave, vendar pa iz gojitvenih ozirov delajo slabo. Gotovo je, da je tudi srna nositeljica dednostnih znakov, kakor srnjak. Če odstranjujemo iz revirja samo slabe srnjake, pustimo pa slabe srne, smo opravili samo polovično delo. Zadnje čase hvalevredno vedno češče slišimo od lovcev, naj odstranjujemo slabe mladike kakor tudi odrasle slabotne srne. Srna, ki ne vodi, jo imamo navadno za »jalovko« in jo odstrelimo. Seveda pa je na vsak način pravilneje odstreliti nevedečo srno kot vodečo. Ako pa čuvaj opazi, da neka srna vodi vsako leto slabega mladiča, tedaj je gotovo, da ima slabe dednostne zasnove in je zrela za odstrel z mladičem vred. Odstreliti je tudi srno, ki je telesno

Na Ljubljanskem barju

Foto A. Koprivnikar

Foto M. Langus

slaba ali se slabo ali pozno prebarva, ali če kljub zadostni paši ali ugodni zimi ne kaže zdrave kondicije. Le močno telo lahko da močno trofejo. Od splošnega razvoja mladice je pač odvisno splošno zdravstveno stanje. Važna je prehrana v prvem letu, vremenske razmere, če je leto bolj sončno ali deževno, in pa, kako ta mladina preživi prvo zimo. Gojitveni odstrel srn je še bolj delikaten kot odstrel srnjakov in naj ga izvrši le izvežban lovski čuvaj ali lovec, oziroma član družine v spremstvu takega čuvaja ali lovca.

Na razvoj rogovja vplivajo vsekakor tudi hormoni, zlasti hipofiza. Hormoni so produkt žlez z notranjo sekrecijo, nujno potrebni za rast organizma, delovanje hipofize pa nujno potrebno za rast in obstoj telesa, zlasti v nekaterih letnih časih. Presnova prehrane in rastni pojavi so vodeni po centralnem živčnem sistemu. Rast rogovja je naloga organov, ki jih imenujemo »target-organe« (target = tarča). To pove, da centralni živčni sistem dirigira prebavne snovi in hormone organom, ki so trenutno potrebni za razvoj določenega organa, npr. rogovja.

Zadnje čase se nekateri lovci-znanstveniki (npr. prof. dr. Bubenik) tudi zanimajo, kakšen vpliv ima na telesno konstitucijo duševno stanje srnjadi, ali živi srnjak v socialnem ravnovesju, in kakšen vpliv ima na srnjad obljudenost v revirju.

Odrasel srnjak, ki ima dobro trofejo, spomladi zariše svoj življenjski prostor. Kosmato rogovje odrgne ob mlada drevesa, s sprednjima nogama razkoplje v travi ali listju prostore, s katerimi zaznamuje mejo svojega življenjskega prostora. Star srnjak tudi opozarja svoje sovrstnike s tem,

da ima svojstven dah. S temi vidnimi znaki in svojstvenim dahom opozarja svoje mlajše sovrstnike, da je prostor že zaseden in da ga budno pazi in brani. Pogosto se dogodi, da vdre mlajši sovrstnik v njegov rajon. Vsiljivca star srnjak napade in ga takoj prepodi s svojega prostora. Značilno je tudi, da ima star srnjak najraje za soseda sebi enakega. Podobno je tudi z močnimi odraslimi srnami. Mladi srnjaki oz. mladiči iščejo primerne prostore po revirju, ki bi jim ustrezali, in kjer bi brez strahu živeli pred starejšimi srnjaki.

Danes se na splošno misli, da je slabotno telesno stanje pri srnjadi poleg tu omenjenih dejstev odvisno tudi od duševnega počutja srnjadi in od tega, v kakšnem socialnem ravnovesju živi v revirjih. Trdijo, da je slaba posledica za razvoj srnjadi že v tem, če se srnjad v revirju počuti neugodno, ogroženo in da živi v stalnem strahu, ker nima miru. Večen strah pred ljudmi in pred svojimi sovrstniki, posebno tam, kjer je revir preobljuden in se mlad srnjadni rod počuti od starejših ogroženega, ima za posledico slabo telesno kondicijo in s tem tudi slabo rogovje. V revirju, kjer je srnjadi preveč, pride mlada srnjad pogosto v dotik s starejšo. Srnjad je v splošnem samotar, tako srnjak kakor srna. Le takrat, kadar je njen življenjski obstoj v nevarnosti, t. j. na splošno v zimskem času, se združi v manjše ali večje skupine, sicer pa se najbolje počuti, kadar je žival sama. V revirju z visokim staležem srnjadi mlado srnjad pogosto preganjajo močnejši sovrstniki. V takem revirju je tudi navadno srnjad slabo hranjena, zaradi nemira in strahu pa tudi slabo prebavlja in njena odpornost pada. Značilno je tudi, da je v takih primerih relativno veliko mladičev.

Zaradi živčne prenapetosti se lahko pojavi tudi občutljivost in zagrenjenost srnjadi, da se odloči od ostale srnjadi ter trpi duševno in telesno. Mladiči, ki so jih zapustile matere, zaradi zagrenjenosti lahko postanejo tudi napadalci.

Mir v revirju je torej zelo pomemben za divjad, ker vpliva na razvoj telesa in razvoj trofeje. Opažajo celo, da se divjad tam, kjer se ugodno počuti, kljub pomanjkanju hrane prav dobro razvija. Najvažneje za razvoj divjadi so torej primerne socialne razmere, na drugem mestu pa mir in prehrana. Vsaka žival zahteva, da se vsak čas lahko prosto giblje, da se lahko redno družijo s sovrstniki, ki so potrebni za zadovoljstvo. Vsekakor mora žival imeti zadosti prostora, v katerem so njeni sovrstniki, in da je med njimi pravilno spolno razmerje. Socialni nagoni so svojstveni za vsako divjad posebej in se odražajo v tem, da ta ali ona divjad živi bolj sama zase ali pa se družijo v določene skupine. Divjad, ki raje živi posamezno, hoče, da so med živalmi njene vrste zadostne razdalje, kar pri previsi-

kem staležu posebno kvarno vpliva na njeno dobro razpoloženje. Pri živalih, ki živijo raje v družbi, je obratno, ne potrebujejo toliko življenjskega prostora in živijo v tropu. To vidimo pri gamsih in jelenih. Srnjad pa je divjad, ki hoče živeti v samoti, zato posameznik rabi tudi večji prostor. Gojitev srnjadi bi torej morala biti drugačna kot jelenjadi. Pogosto je še napačno mnenje, da je pri preveliki populaciji srnjadi odločilna obilica prehrane in obratno, da jelenjad dela manj škode, če jo je manj in da je kakovost jelenjadi boljša, če ima ta zadosti hrane. Pri jelenjadi je torej važno, da ima zadosti primerne hrane, posebno v zimskem času. Škoda od jelenjadi, lupljenje smrek in drugega drevja, pa je odvisna od drugih faktorjev. Zavaljo vedno večjega nemira, ki izvira deloma iz prenaseljenosti srnjadi, deloma od prebivalstva, kot so gobarji, nabiralci jagod, turisti itd., postaja današnja srnjad vedno manj odporna, slabotnejša in vedno bolj nočna divjad.

Povod za to razpravo so bila poročila nekaterih lovskih družin, katerih občnih zborov sem se udeležil. Na splošno so na njih poročali, da teža srnjadi upada, kakor tudi da kvaliteta trofeje nazaduje. Zanimivo razpredelnico je podal starešina LD Škofja Loka o teži srnjadi zadnjih 10 let, ki je pokazala povprečno težo 14 do 14,5 kg. Mislim, da ta razpredelnica ni povsem pravilna, ker so upoštevani tudi uplenjeni mladiči. Če bi zajela samo zrelo srnjad z glavami vred, kot je to običajno, bi znašala povprečna teža gotovo ca. 17 kg.

Podobne rezultate kažejo tudi poročila LD Poljane, Selca in Sorško polje. Pri vseh teh je povprečna teža 17 do 17,5 kg. Izredno poročilo je podala LD Vič, kjer so po mojem mnenju najboljše gospodarji s srnjadjo. V lovišču te družine je povprečna teža uplenjene srnjadi 20 do 22 kg, kar ustreza normalnim razmeram. Ako primerjamo gostoto srnjadi na 100 ha, pride pri LD Poljane 6,9, pri LD Selca 6,7, LD Škofja Loka 6,5, LD Sorško polje 11 živali. Danes menijo, da je največja zmogljivost revirja za prehrano srnjadi — kot že omenjeno — maksimalno za 4 do 6 živali na 100 ha. Vidimo, da je v loviščih teh družin stalež srnjadi previsok, le pri LD Vič pride na 100 ha 2,6 živali. Povprečna teža srnjadi v lovišču LD Vič je jasen dokaz, da je v loviščih drugih družin naseljenost prevelika.

Iz vseh teh razmotrivanj sledi, da se bodo morali lovci še skrbneje zanimati za procvit srnjadi. Zlasti se bodo morali potruditi, da bo srnjad v zimskem času zadostno preskrbljena s hrano, da bodo odstranjene vse slabotne srne in srnjaki, ves slab mladi rod, kakor tudi srnjaki najstarejših letnikov in da ne pride do prenaseljenosti. Raje manj srnjadi v lovišču, pa ta čim boljša po telesu in trofeji!

Še enkrat o odstrelu gamsov

Ing. Milan Dečko

(Nadaljevanje)

Za podkrepitev svoje trditve, da morajo telesno in trofejno močni kozli do petega leta pokazati, kakšno zasnovo imajo, in da slab višinski prirastek do tega leta tudi pozneje ne morejo več nadoknaditi, bom uporabil po piscu prikazane tri trofeje, s katerimi mi hoče dokazati, da moja trditev ne drži.

Gamsovi roglji št. I so do svojega četrtega leta dosegli 87,7 točke in so torej zaostali za roglji št. II za 7,3 točke, in za roglji št. III za celih 14,3 točke. S predpostavko, če bi bila rast rogljev do trinajstega leta enako intenzivna kot od četrtega do osmega, bi trofeja dosegla v 13. letu 98,5 točke. V tem času pa bi razlika v točkah do trofeje št. II narasla od 7,3 na 18,5 točke, in do trofeje št. III od 14,3 celo na 20,5 točke.

Gams št. I torej svojega slabega višinskega prirastka in kvalitete trofeje v mladosti pozneje ni nadoknadil, temveč je nasprotno v poznejših letih še bolj nazadoval in je priraščal v višino 2,5 krat počasneje kakor kozel št. II in 1,5 krat počasneje od kozla št. III.

Piščeva trditev, da roglji zamujeno ali slabšo rast v prvem, drugem, tretjem, četrtem in tudi še v petem letu skoraj gotovo — eni bolj, drugi manj — nadoknadijo v naslednjih letih, je edinstvena in docela brez podlage ter me resnično čudi, kako da pisec postavlja tako trditve. Če bi bilo tako, potem slabih trofej starih gamsov sploh ne bi bilo.

Nevzdržnost piščevih izvajanj naj pokažem s prepisom tega, kar je napisal: »Gams kozel pod II je do vključno četrtega leta kazal povprečno zasnovo in je do tega leta trofeja dosegla le 95 točk. Gams kozel pod I je v mladosti pokazal dobro telesno in trofejno zasnovo ter je vključno do četrtega leta dosegel 88 točk«. Roglji torej, ki so do četrtega leta pridobili 7,3 točke manj, imajo po piščevem prepričanju dobro trofejno zasnovo, roglji s 7,3 točke več v istem času pa le povprečno zasnovo. Prebral sem vso domačo literaturo o gamsih in tudi precej tuje, pa ugotavljam, da je mnenje M. K. edinstven primer.

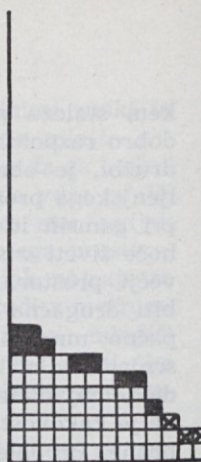
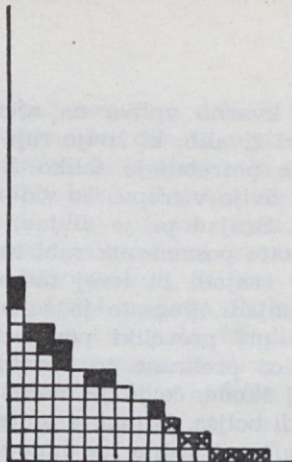
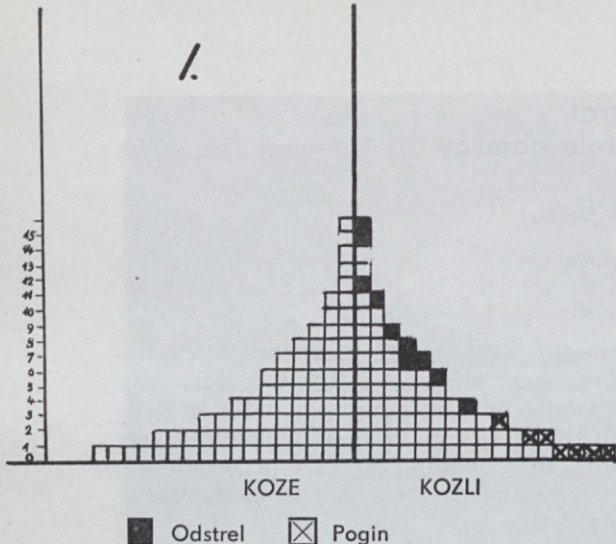
Gams št. II je bil brez dvoma dobro zasnovan, saj je do četrtega leta dosegel zelo solidnih 95 točk, gams št. III pa je bil z doseženimi 102 točkami vsekakor odlično zasnovan. Oba sta pozneje z dobrim prirastkom nadaljevala, in če je gams št. II pozneje nekaj hitreje priraščal kot št. III, ne pomeni, da bi zamujeno nadoknadil, saj tudi ni imel kaj nadoknaditi, ko je vendar vedno dobro priraščal. Da pa rast rogljev pri vseh gam-

I.

III.

V.

sih ni enako intenzivna, pa itak vemo. Ali pisec ni pomislil, zakaj kozel št. I ni zamujenega nadoknadil?

Pisec naj v podkrepitev svoje trditve pokaže nekaj rogljev, ki so do četrtega leta dosegli 88 točk in so do trinajstega leta dosegli srebrno medaljo, kot znaša razlika v točkah med trofejo I in II v trinajstem letu.

Rogljji št. II in III lahko samo služijo za dokaz moji trditvi, da je dobro zasnovanim gamsom treba pustiti čas, da kapitalno trofejo tudi razvijejo.

Ob koncu svojega članka nisem »vzhičen« ugotovil, da je kakovost naših gamsov tako dobra, da se lahko z njo ponašamo, temveč sem to trdil za zdravstveno stanje. Ugotovil sem le, da nam primanjkuje vrhunskih trofej, kar trdim še sedaj.

Na koncu svojega članka M. K. poudarja, da vztraja pri svojih izvajanjih na podlagi dolgotrajnih proučevanj statističnih podatkov. Zanima me, kakšno zvezo imajo statistični podatki s strokovno pravilnim izvajanjem gojitvenega odstrela. Nekje sem bral, da je statistika točen seštevek netočnih podatkov. Ta nas v konkretnem primeru sploh ne zanima, ker ni vprašanje, kako odstrelujemo, temveč kaj smemo odstreliti. Kako je možno na podlagi proučevanja statističnih podatkov priti do zaključka, da je potrebno streljati 90 % starih gamsov in le 10 % mladih. Če bi streljali v razredu mladih 36 % II b in 12 % II a kozlov, v razredu odraslih pa 38 % I a in le 14 % I b kozlov, ali naj bi to služilo za dokaz, da je potrebno prenesti odstrel na mlade? Ali ne govori podatek, da je bilo odstreljenih le 14 % I a kozlov, da premalo dobrih vrašča med zrele in da med mladimi posegamo le po nosilcih najboljših trofej, slabše zasnovane kozle (II b) pa puščamo vraščati med zrele; zato je tudi odstotek I b kozlov tako velik (38 %). Ali ni to dovolj zgovoren dokaz, da škarta postrelimo premalo in da ta vrašča med zrele, če postrelimo 36 % II a kozlov in 38 % I b kozlov? Gotovo je, da streljanje mladih II b kozlov ne

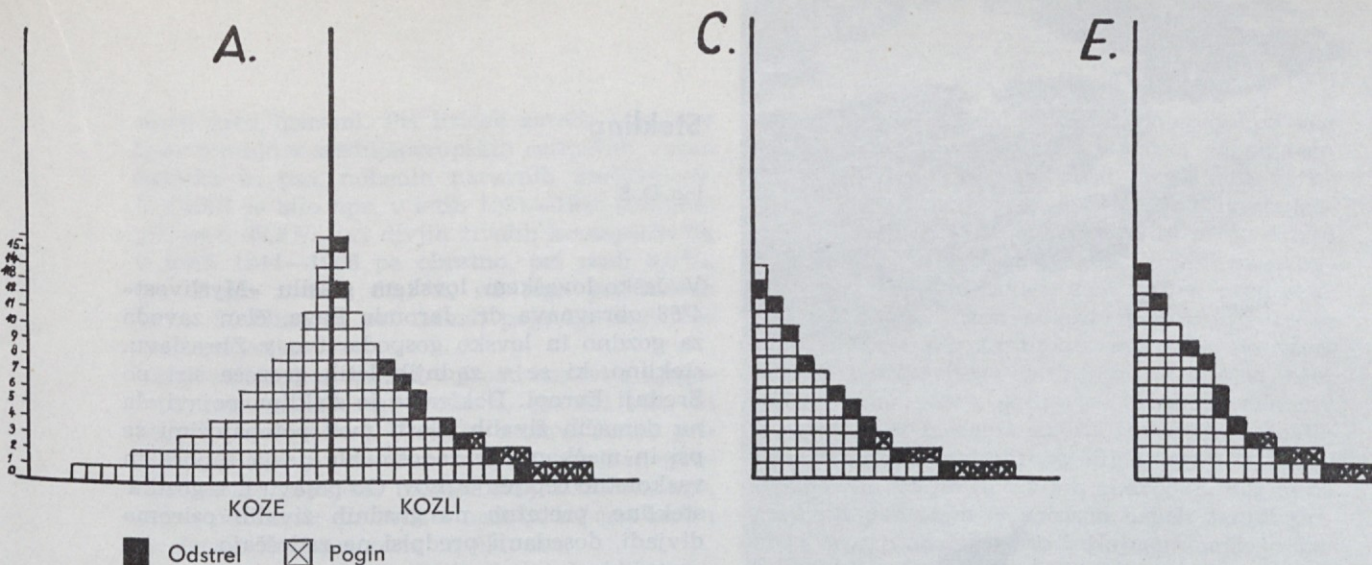
predstavlja takega lovskega užitka kakor streljanje kozlov z zlatimi medaljami. Vsakdo pač stremi za odstrelom čim starejšega kozla. Žal pa pri smotrni gojitvi in pravilnem gojitvenem odstrelu ne moremo in ne smemo iskati zgolj lovskega užitka, če hočemo dosledno pravilno gojiti — telesno zdravo in trofejno močno divjad. Noben užitek ni streljanje slabotnih srn z mladimi in slabotnih košut s teleti, vendar je to negibna dolžnost gojitelja. Kdor pa seveda mladih slabih kozlov ne zna ločiti od dobrih pred petim letom starosti, pa brez vodstva v gamskem lovišču nima kaj iskati. Če je bilo v poprečju odstreljenih trikrat več II a kozlov kakor II b, je to napačen gojitveni ukrep, ker bi moral biti odstotek obrnjen. To nas opominja, da moramo v bodoče strokovnemu znanju lovcev posvetiti mnogo več brige kakor doslej. Končno pa ne vem, če je odstrel slabega petletnega kozla res pravi lovski užitek in zadoščenje — kakor trdi pisec. Predvsem pa, kakšno zadoščenje naj nudi odstrel?

Sedaj pa pogledajmo, kako izgleda odstrel, kakor ga predlaga pisec (90 % starih : 10 % mladih kozlov) na piramidah I, III in V.

Piramida I predstavlja približno normalno strukturo staleža pri spolnem razmerju 1 : 1, računajoč, da imamo v lovišču 80 kozlov in 80 koz. Število kozlov nad 15 let je tako neznatno, da lahko postavimo piramido le za 15 let. Da ne bi bilo očitka, da smo planirali prevelik prirastek, vzamemo od 80 koz le 34 rodni, ki bi dale 17 kozličev in 17 kozic. Ker gre le za odstrel kozlov, nas zanima zgolj moška stran piramide. Ker je — recimo — stalež normalen, lahko odstrelimo ves prirastek, upoštevajoč seveda izgube, to je štirih mladičev, dveh enoletnih in enega dveletnega, skupaj torej 7 živali. Za odstrel ostane še 10 kozlov, od tega — po piscu predlaganem odstrelu — devet v razredu odraslih in eden v razredu mladih.

Ker smo upoštevali pogin samo pri mladih kozlih, predstavlja gornji prikaz najidealnejše stanje, ki po predlaganem odstrelu lahko nastane.

Od celotnega prirastka smo računali kar z 41 % poginom, kar je lahko primer res le v najekstremnejših ekoloških pogojih. Če je pogin nižji in na ta način zvišani odstrel prenesemo samo med stare kozle, postane zadeva še bolj kritična.

Pa si sedaj pogledjmo piramide. V prvem letu ob pričetku odstrela imamo v lovišču vključno s petletniki 26 kozlov, od tega 6 nad deset let starih. Najstarejši kozel je star 15 let. Po končanem odstrelu v tretjem letu, kot kaže piramida III, je padlo število zrelih kozlov od 26 na 12, najstarejši kozel pa je star le še devet let. Po končanem odstrelu v petem letu, kot vidimo na piramidi V, imamo v lovišču samo še štiri šestletne in sedem petletnih kozlov. V šestem letu smo odstrelili še zadnjega nad pet let starega kozla. Ker smo med mladimi odstrelili samo enega II b kozla, so torej vsi II a kozli vrasli med zrele. Kaj se je z njimi zgodilo? Že po petih letih smo jih postrelili! Postavljene trditve in zagovarjanje odstrela v razmerju, predlaganem po piscu, je torej popolnoma zmotno in že po petih letih tudi teoretsko in praktično neizvedljivo. Če na račun planiranega in nerealiziranega odstrela koz dodatno odstrelimo še kakega kozla, smo z odstrelom zrelih še prej »omlatili«. Ob pogledu na grafični prikaz tudi takoj opazimo, da se vrh piramide podira, temelj pa širi.

Sedaj si pogledjmo odstrel, če odstrelimo enako število mladih kakor zrelih kozlov, na piramidah A, C in E.

Postavili smo enako piramido in predvidevamo enake izgube in odstrel kot v prejšnjem primeru. Od desetih za odstrel planiranih kozlov smo jih odstrelili pet v razredu mladih, od tega enega mladiča s kozo vred (če hočemo vzdrževati spolno razmerje 1 : 1). Nadalje smo odstrelili najslabšega, to je II b kozla, med sovrstniki v prvem, drugem, tretjem in četrtem letu, tako da damo možnost vsem II a kozlom, da se uvrstijo med zrele. Razpored odstrela med mladimi lahko seveda tudi spremenimo, ker to stvar bistveno ne

menja. Menim, da je tudi dovolj, če prikažemo odstrel samo v prvem, tretjem in petem letu.

Tudi v razredu odraslih smo, kot že povedano, planirali odstrel petih kozlov. Kot vidimo na piramidi C, imamo v tretjem letu po končanem odstrelu še vedno 22 nad pet let starih kozlov in po končanem odstrelu v petem letu, kot kaže piramida E, 24 kozlov. Pogled na piramide nam torej pokaže, da se stanje ne spreminja. Kot vidimo, je že pri enakem odstrelu v obeh starostnih razredih stalež zrelih kozlov ostal nespremenjen. Če pa bi prenesli odstrel še bolj med mlade kozle, bi bilo to za zrele kozle še ugodneje. Do kakšnih zaključkov smo torej prišli:

1. Planirani odstrel je odvisen od izgub.
2. Če hočemo obdržati spolno razmerje 1 : 1, moramo z enako intenzivnostjo odstreljevati tudi kozle.
3. Selekcijo s puško moramo pričeti med mladimi kozli, in odstraniti najslabše med sovrstniki, da damo možnost najboljšim, da vrastejo med zrele. Le tem je potem pustiti čas, da lahko razvijejo vrhunsko trofejo.
4. Odstrel samo ali predvsem zrelih kozlov pomeni starostno mejo zrelih kozlov navzdol. Če hočemo starostno strukturo popraviti, moramo povišati odstrel med mladimi.
5. Ni dovolj, da pustimo II a kozle v rasti med zrele, temveč moramo hkrati namesto njih odstreliti enako število II b kozlov.
6. Čim bolj intenzivno vršimo selekcijo med mladimi, toliko več najboljše zasnovanih zrelih kozlov lahko pustimo do visokih starosti.
7. Z odstrelom II a kozlov ne pokvarimo starostne strukture, pač pa kvaliteto kozlov, storimo pa to, če vršimo odstrel predvsem ali samo v razredu odraslih.
8. Planiranega odstrela kozlov ne smemo prekoračevati na račun neodstreljenih koz.

Končno je še vprašanje, zakaj nimamo vrhunskih trofej. Menim, da je vzrok v tem, ker selekcije med mladimi ne vršimo pravilno, in padajo

Foto R. Čenčič

mesto II b II a gamsi, v razred zrelih pa vrašča zato premalo najboljše telesno in trofejno zasnovanih gamsov obeh spolov, od katerih bi lahko pričakovali dobro potomstvo in ob ustrezni starosti tudi res vrhunsko trofejo. Odstrelu mladih je torej potrebno posvetiti vso pažnjo in selekcijo med njimi vršiti z vso resnostjo in doslednostjo. Teoretsko ne bi smel preživeti petega leta noben kozel, ki gojitveno ne ustreza. Ker pa je teorija eno, praksa pa drugo, moramo seveda stremeti, da bo rdečih pik med mladimi čim manj. In čim manj jih bo, tem večja je verjetnost, da bo posamezen genetsko res dobro zasnovan gams (koza ali kozel), ki bo vrastel med zrele, ob ustrezni starosti lahko razvil tudi res vrhunsko trofejo. Zmotno pa bi bilo vršiti selekcijo zgolj po kvaliteti trofeje, temveč je slej ko prej primarnega značaja zdrava in telesno močna divjad. In če je to združeno še z dobro trofejo, so vsi pogoji, da se bomo močno približali postavljenemu cilju. Prepričan sem, kdor zna resnično uživati v lovu, na gamse, mu ne bo manjkalo lovskih užitkov, čeprav bodo največkrat gamsje trofeje le poprečne ali celo podpoprečne. To je edina pot navzgor pri gojitvi gamsov. Razprave o gojitvi pa očitno govore, da bo pri gojitvenem odstrelu gamsov potrebno ubrati nova pota. Teoretske nejasnosti pri tem, kaj smemo streljati in kaj ne, kažejo, kako daleč smo še od pravega gojitvenega odstrela tudi v praksi.

(Pride konec)

Steklina

Ing. D. Š.

V češkoslovaškem lovskem glasilu »Myslivost« 4/68 obravnava dr. Jaromir Pava, član zavoda za gozdno in lovsko gospodarstvo v Zbraslavu, steklino, ki se v zadnjih letih grozeče širi po Srednji Evropi. Dokler se je steklina pojavljala na domačih živalih, zlasti med potepajočimi se psi in mačkami, je zadostovala pasja zapora in vsakoletno cepljenje psov. Ob pojavu t. i. gozdne stekline, pretežno na gozdnih živalih oziroma divjadi, dosednji predpisi ne zadoščajo.

Steklina je resno obolenje. Razen tega, da steklina povzroča znatne izgube pri domačih živalih, se negativno uveljavlja tudi v lovstvu (težave pri odstrelu in odlovu, izvozu žive divjadi, pri šolanju psov, lovskem turizmu ipd.).

To je virusno obolenje, ki se prenaša s steklo živaljo. Razen psov in mačk se lahko okužijo tudi druge domače živali, v številni perjadi. Od divjih živali ji podležejo volk, lisica, ris, divja mačka, kune, veverica, zajec in vsa parkljasta divjad. Steklina je bila ugotovljena tudi pri netopirjih.

Virus stekline se pojavlja največ v možganih, v žlezah slinavkah in slini obolele živali. Je zelo odporen in v truplih poginulih živali ostane živ tudi nekaj tednov. Hitro ga uničijo sončna svetloba, večja toplota in razkuževalna sredstva formalin, sublimat, lug sode, kreolin in karbol. Uničujejo ga tudi želodčni sokovi in zato se prebavni organi ne okužijo. Do okužbe pride najčešče po ugrizu stekle živali in onesnaženju rane s slino. Slina je kužna že nekaj dni pred izbruhom stekline, v inkubacijski dobi. Okužba je možna tudi po jedilnih in dihalnih organih. Čim bližje je rana možganom, tem večja je nevarnost okužbe.

Za steklino je značilna dokaj različna inkubacijska doba, od dveh do osmih tednov, včasih celo do nekaj mesecev. Glavni znaki bolezni so skoraj enaki pri vseh živalih in so odvisni od oblike bolezni. Pri dražljivi obliki stekline je žival nemirna, neobgljiva, preplašena, razdražljiva in napadalna. Žival grize, požira neužitne predmete, popada, se ne boji. Zadnja stopnja bolezni je ohromitev spodnje čeljusti, jezika in goltnih mišic. Žival se precej slini in postopno ji hrome mišice trupa in nog. Žival pogine zaradi popolne izčrpanosti. Pri mirni (tahi) obliki stekline izostane stopnja razdražljivosti; obolele živali so neobčutljive, hitro nastopa ohromelost raznih delov telesa in živali poginejo.

V vojnih letih 1940—1945 so nastale nemogoče razmere v loviščih, ki so povzročile v zadnjih 15 letih razširitev stekline po vsej Evropi. Sedaj se steklina najbolj širi med divjimi mesojedi,

zlasti med lisicami. Pri lisicah zaradi tega, ker le-te nimajo v srednjeevropskih razmerah, razen človeka in psa, nobenih naravnih uničevalcev. V ČSSR je bilo npr. v letih 1921—1943 stekline: pri pseh 89,3 %, pri divjih živalih komaj 0,04 %, v letih 1944—1966 pa obratno, pri pseh 9,0 %, pri divjih živalih 80,1 %, od tega pri lisicah 93 %. Steklina se pri lisicah pojavlja največ v času parjenja.

Virus stekline se ohrani v prosti naravi z njegovimi nosilci, lisicami, volkovi, jazbeci itd., ki sami ne zbole takoj. Virus se namreč lahko prilagodi organizmu določene živalske vrste in spremeni svoje patogene (bolezenske) lastnosti, npr. lisice, pri čemer pa ostane nadalje močno kužen za druge živalske vrste in človeka.

Pogosto se pojavlja tudi tiha (mirna) oblika stekline. Pri domačih živalih je razvojni krog bolj omejen — na eno žival, ki pogine.

Obolenje lahko nadzorujemo in obvladamo z živinozdravniškimi ukrepi. Vendar je treba paziti na pse in mačke, ki najlaže prenesejo okužbo na človeka. V prosti naravi je pa pri divjih živalih prenašanje okužbe trajno in je v to zajeto veliko število raznih živalskih vrst.

Za okužbo v prosti naravi je potrebno določeno število okuženih (rezervnih) živali. Američana Schoop in Kauker trdita, da se okužba preneha širiti, če se stalež lisic zmanjša na eno lisico na okoli 260 ha.

Bolezniški znaki pri divjadi: Pogostni znak steklih lisic je izguba boječnosti, brezcilno potepanje po loviščih, do 30 km naokoli, prihajanje v vasi in na dvorišča podnevi, kjer se puste ujeti. Druge nasprotno napadajo ljudi, pse in druge živali ter jih skušajo ugrizniti. Volkovi izgubljajo boječnost, se približujejo človeškim naseljem tudi podnevi, prihajajo k pasoci se ži-

vini, so zelo napadalni ter se potepajo po več deset kilometrov po deželi. Jazbeci so pogosto napadalni in skušajo popasti. Prizadeta parkljasta divjad, srnjad predvsem, izgublja boječnost, je brezbržna za okolico in jo je lahko ujeti. Prihaja v vasi in vrtove, srnjaki pa napadajo tudi ljudi in živali, celo nežive predmete. Pogosto se ta kužna bolezen podcenjuje in se osnovni predpisi za njeno zatiranje ne izvršujejo. Učinkovitega zatiranja okužbe si brez sodelovanja lovcev, gozdarjev, živinozdravnikov in javnosti ne moremo misliti. Uničevanje steklih lisic in jazbecov je treba organizirati z vsemi sredstvi na večjih in velikih področjih, ker je na majhnih področjih le začasen uspeh zaradi prihoda drugih obolelih živali. Najuspešnejši jo fosforovodik, cianovodik in polytanol, ta za plinjenje lisičin in jazbin v času parjenja in mladicev. Plinjenje se mora ponoviti vsaj dve leti zapored. Poginule in pokončane sumljive živali je najbolje na kraju sežgati ter prostore in predmete, ki so bili kakorkoli v zvezi z okužbo, razkužiti. Okužene živali prijemamo le v rokavicah in nato roke razkužimo, zlasti praske ali rane na koži. Sestavni del boja proti steklini je tudi zaščitno cepljenje psov, starejših od treh mesecev.

Oseba, ugriznjena ali ranjena od lisice, jazbeca, kune ali druge sumljive živali, si mora rano čimprej z milom izprati in poiskati zdravniško pomoč, kajti edina pomoč proti steklini je zaščitno cepljenje, ker izbruh okužbe pri ljudeh konča vedno s smrtjo.

Pripomba uredništva: Stekline na divjadi pri nas še ni, utegne pa se pojaviti. Če lovci uplenijo kaj sumljivega, naj pošljejo na pregled Inštitutu za zoohigieno in patologijo divjih živali, Ljubljana, Gerbičeva 60 — manjše živali cele, od večjih lahko samo glavo, z opisom obnašanja živali.

Na zbirališče

Foto
P. Adamič

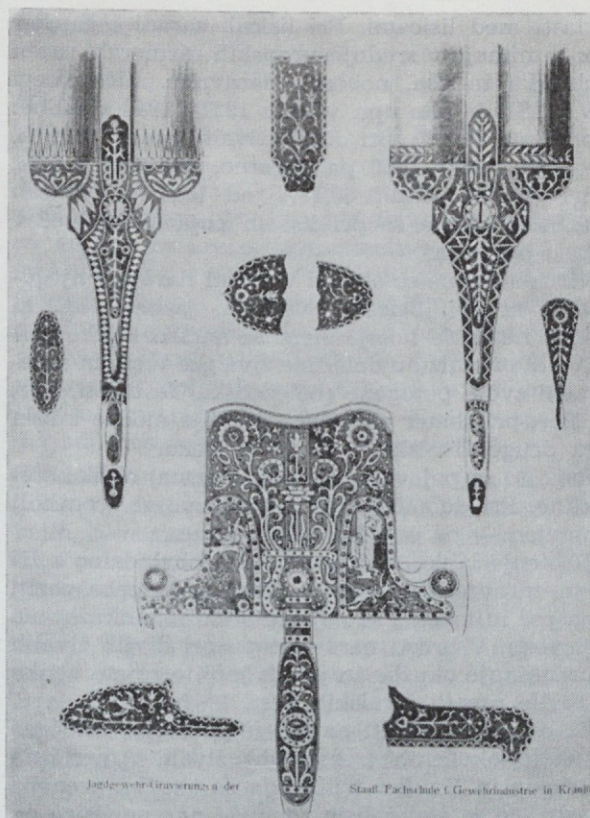
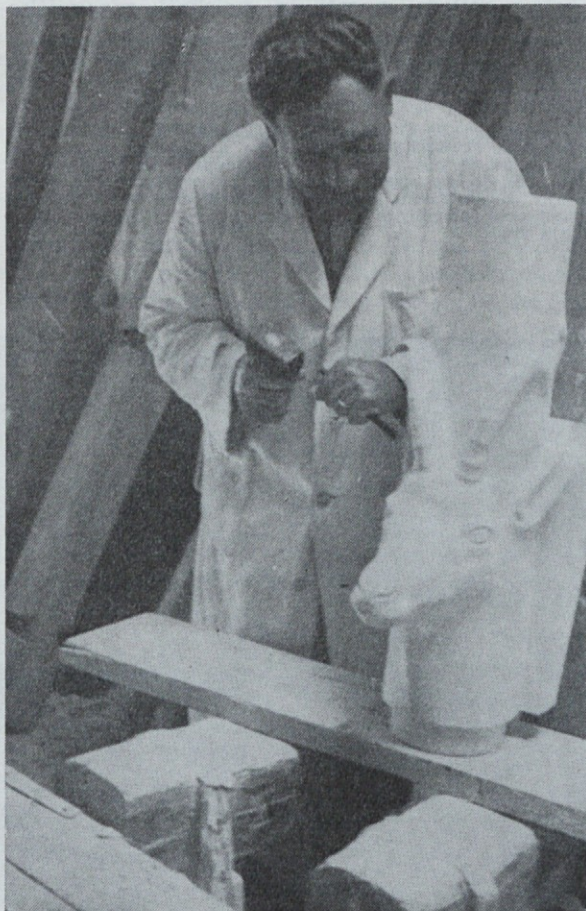
Okraski na lovskih puškah

Prof. dr. Jože Rant

Lovci so bili vedno ljubitelji lepega, ne le narave, temveč jim je pri srcu pogosto tudi umetnost. To opazamo že pri starih ljudstvih, pri Asircih, Egipčanih, Grkih, Rimljanih in drugih. Tudi še tako preprosti narodi, primitivni v svoji kulturi, kažejo smisel za umetnost, izraženo na svojih lovskih in bojnih predmetih. Nasploh lahko rečemo, da niso samo lovci nosili svojih lovskih pripomočkov, okrašenih z lovskimi prizori, temveč tudi drugi, posebno pa odličniki. To lahko opazimo na starih slikah in skulpturah ter na ohranjenem ali izkopanem orožju, na ščitih, lokih, kopjih, mečih ali bojnih vozovih. Želje po okrašenem orožju so se prenesle skozi vse vekove do današnjih dni.

V srednjem veku so slikarji, kiparji, umetniki nasploh obogatili našo kulturo s čudovitimi slikami lovskih motivov. Številni muzeji in palače nam kažejo lovske scene na platnu ali na boga-

Profesor Janez Sajevec kleše zlatorogovo glavo za portal lovskega doma v Ljubljani

tih gobelinah. Ko so se pojavile v lovstvu puške, čeprav še zelo primitivne, so jih bogato krasili. V raznih zbirkah lovskega orožja vidimo puške, okrašene z bisernico, okovane z zlatom ali srebrom, prav tako tudi drugo okrašeno lovsko orožje oz. pripomočke te dobe, kot so meči, rogovi, bodala itd.

Število lovcev se je vedno bolj večalo, vedno manj pa je bilo bogatih lastnikov lovišč, in tako so polagoma zginjale lepo okrašene puške, na drugi strani pa je industrija nudila sicer manj razkošno, pa bolj učinkovito orožje. Kasneje lovec ni mogel polagati več toliko pažnje okrasu svojega orožja, vendar pa je najskromnejši lovec imel še vedno nekaj smisla za vsaj skromno okrašeno lovsko puško. Najbolj pogost okras lovskih pušk so bile gravure. Na tem polju so se posebno izkazali francoski, nemški in angleški lovci oz. njihova industrija lovskega orožja. V gravurah so bili na splošno motivi iz lovskega življenja ali znamenitejša divjad, kot so jelen, srnjak, divji prašič itd.

Slovenci se nismo mogli v tem pogledu kosati z drugimi bogatimi narodi, zato tudi nimamo bogate umetnostne zgodovine. Vendar se je tudi na tem področju proslavil naš rojak prof. Janez Sajevec, sedaj v pokoju, ki je bil svoje dni predmetni učitelj na puškarski šoli v Kranju. Prof. Janez Sajevec je šel lastno pot v upodabljanju graverskih okraskov. Zamisel je dobil v slovenskih narodnih motivih, upodobljenih v »škofje-

loškem malem kruhku« in vezeninah slovenske peče. Vsi ti motivi so stari najmanj 200 let. Iz lovskega oziroma živalskega sveta je upodobil dva zanimiva dogodka. Prva gravura predstavlja lisico-porodnico v postelji, poleg nje je zibelka z mladiči in lisjak, ki prinaša petelina, saj mora po slovenski navadi porodnica imeti kurjo juho. Druga gravura prikazuje lovca na preži, ki sladko zaspi, med spanjem pa ga obišče lisica. Umetnik prof. Janez Sajevec je poslal svojo umetnino-gravuro leta 1928 v oceno: Deutsche Graveur- und Stempelzeitung, Leipzig. Od nemških zvez »Stempelfabrikanten« in »Industrie für Plakat und Reklamzeitung« je prejel visoko priznanje leta 1928, v 53. letniku imenovanega časopisa, z laskavo oceno, ki se v prevodu glasi: »Kot primer prinašamo najzanimivejše gravure na lovskih puškah, ko je vzel umetnik motive po več kot sto let starih motivih na Gorenjskem, in ni kopiral že starih lovskih motivov. Pozdravljamo, da umetnik na novi strokovni šoli poskuša lastne narodne motive prenesti kot okras na lovske puške. Delajo odlični vtis, s posebnim občutkom za posebno in edinstveno gravuro, prirojeno na dogodke iz narave, ki so edinstveni po lepoti.« S tem je dobil umetnik priznanje, da mora biti prava umetnost narodu jasna, in je samo želeli, da bi se to, kar je pokazal prof. Sajevec, tudi upoštevalo in gojilo.

Profesorju Janezu Sajevecu za opravljeno delo, s katerim je obogatil slovensko graversko in lovsko umetnost, vse priznanje! Želim, da bi tudi kak naš lovski tovariš, ki ima bolj debelo listino, dal okrasiti svojo puško pri naših priznanih graverjih po motivih, kot jih je obdelal prof. Janez Sajevec.

Zima se bliža

Franc Hribernik

*Zašelestel je zadnji zlati list na veji,
ob dihu vetra spustil se na tla,
sonce zahajajoče še zadnjikrat
poboža ga...*

*Srnjaček, skrit za robovi,
mirno oprezuje naokrog.
Že mrzli pihajo vetrovi,
jesen poslavlja se odtod.*

*Po stezah lovec skrbno hodi,
krmišča polni vsa za zimski čas,
da v hudi stiski si divjad uboga
prežene lakoto in mraz...*

Zajedavci naših divjih prašičev

Dr. Janez Brglez

Med številnimi razlogi, ki narekujejo načrtno raziskovalno delo v zvezi z zajedavci in zajedavskimi boleznimi pri divjadi, so gotovo nekatere najpomembnejše. Divjad je največkrat trajni vir novih okužb domačih živali, čeprav imajo nekatere vrste divjadi tudi svoje, za vrsto značilne zajedavce. Potrebno je zato natančno poznati vrste zajedavcev, ki se pri divjadi pojavljajo pri naših podnebnih in geografskih pogojih. Med razlogi za preučevanje zajedavskih bolezni je potrebno tudi omeniti, da je divjad vedno bolj odvisna od kultiviranih površin, kjer si išče hrano. Človek vse bolj neposredno posega v biološke dejavnike divjadi, načrtuje populacijo, v oborah prihaja do nakopičenosti živali in do potrebe po dodatni hrani. Razmnoževanje pernate divjadi pa je že večkrat podobno vzreji domače perutnine. Prav pri teh pogojih je ravnovesje med gostiteljem in zajedavci zrahljano in zajedavci postajajo izredno pomemben dejavnik pri nastanku bolezni in izgubah.

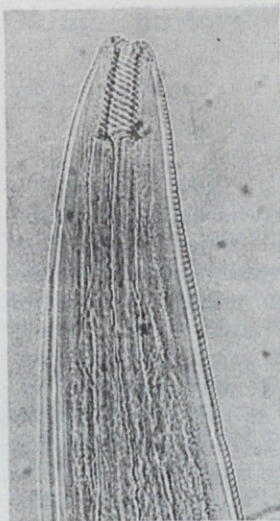
Poznano je, da že danes tudi pri divjadi redno uporabljamo nekatere kemijske pripravke, da bi, podobno kot pri domačih živalih, divjad zavarovali pred zajedavskimi boleznimi. Tudi to spoznanje nam narekuje natančno obravnavo zajedavcev in pravilno izbiro zdravil. Še več! Spoznati moramo tudi vse tiste zakonitosti, ki nam povedo, kako se bolezen širi med divjadjo, kdaj postajajo zajedavci posebno nevarni v zvezi s podnebnimi vplivi ali gostoto populacije divjadi. Vse bolj se tudi postavlja zahteva, da importirano divjad preiščemo in po potrebi dehelmintiziramo, kar pomeni, da jo z ustreznimi zdravili očistimo zajedavcev. Ostanjejo nam še gojitveni ukrepi, ki jih pa moramo še prilagoditi, da bi z učinkovitimi posegi ob pravem času preprečevali zajedavce v lovišču.

Prav ti in še nekateri drugi razlogi so bili vzrok, da smo komaj zadnje desetletje začeli preučevati zajedavske bolezni divjadi na široki fronti. Pri tem se je razširilo raziskovalno delo v smeri parazitološko-favnistične problematike, kakor tudi v spoznavanje tako imenovane epizootologije ter iskanja rešitev pri zatiranju in preprečevanju bolezni.

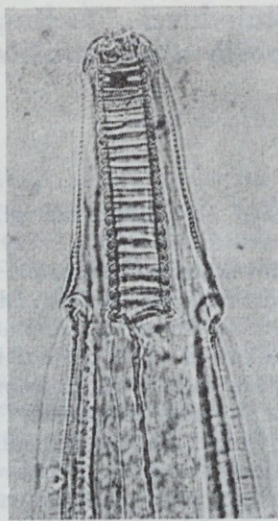
Ker bom v današnjem sestavku v zgoščenih stavkih opisal zajedavce divjega prašiča v naših loviščih, je prav, da prav na kratko spoznamo še raziskovalce, ki so na tem področju, bodisi pri nas bodisi v tujini, že objavili rezultate svojega dela.

V Jugoslaviji so doslej samo Petrović, Bordjoški in Popović preiskali divje prašiče iz lovišča v

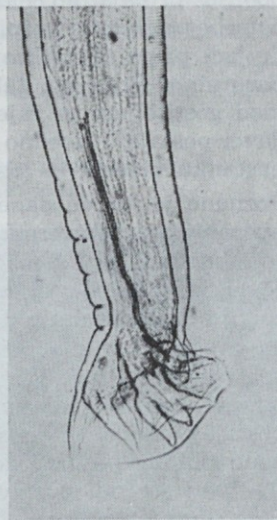
Arduena strongilyna
(želodec)

Physocephalus
sexalatus (želodec)

Hyostrongylus rubidus
(želodec)

Globocephalus
urosbulatus (želodec)

Foto dr. R. Rakovec

Belju. Pri tem so ugotovili dva zajedavca, ki še doslej pri domačem prašiču nista bila ugotovljena. Na Nizozemskem je Jansen v letih 1964, 1965 in 1966 preiskal večje število živali. Babero in Karstad sta leta 1955 preiskala divjega prašiča v Georgiji. Podobne podatke imamo v nemškem slovstvu; rezultate sta podala Boch in Hörchner. V Bolgariji je raziskovalno delo v zvezi z zajedavci divjega prašiča vezano na Dimitrovo, na Češkem na Pava, Juraseka in druge, na Poljskem pa na Tarczynskega. Razumljivo je, da smo omenili samo nekaj raziskovalcev. Ker so mnogi naši lovci sodelovali pri zbiranju materiala divjih prašičev iz številnih lovišč, naj bo ta sestavek tudi priložnost za izraz hvaležnosti za sodelovanje.

Opis zbranega materiala

V časovnem obdobju med 1962 in 1968 letom smo preiskali na inštitutu za zoohigieno in patologijo divjih živali 76 divjih prašičev iz najvažnejših lovišč Slovenije. Pri tem pa smo samo pri 20 prašičih opravili preiskave vseh organov, pri drugih pa smo pregledali zgolj posamezne organe, kot so črevesje, jetra, pljuča in muskulatura. Živali so bile odstreljene v loviščih na Kočevskem, v okolici Banje loke, Ribnice na Dolenjskem, v okolici Padeža pri Novem mestu, v okolici Sodražice, Metlike in Laz v Zasavju, Slovenskih Konjic, Loke pri Žuzmu, Železnikov in Cerknega. Vendar je potrebno omeniti, da je bilo največ živali s Kočevskega, zlasti iz obore na Kočevskem. Menimo, da so zajedavci izredno pomembni v zdravstvenem pogledu pri naših divjih prašičih in da v obori povzročajo pogine zaradi pljučnic.

Katere zajedavce smo ugotovili?

Žal nimamo slovenskih imen za posamezne zajedavce. Prisiljeni smo, da si pomagamo z latinskimi besedami. Zajedavce bomo prikazali po organih, kjer jih najdemo.

Požiralnik:

Gongylonema pulchrum je svedrasto bel zajedavec, nekaj centimetrov dolg. Zvit je v sluznici požiralnika. Zajedavec je razširjen pri domačih in divjih prežvekovalcih; pri srnjadi smo ga večkrat ugotovili.

Želodec:

Arduena strongylina, *physocephalus sexalatus*, *hyostrongylus rubidus*, ki jih lahko vidimo pripete na želodčno sluznico s prostim očesom. Prva dva sta velika okrog 2 centimetra, tretji je manjši od enega centimetra. Slednji je živahno rdeč od nasesane krvi. Na želodčni sluznici smo opazili pikčaste krvavitve.

Črevo:

Macracanthorhynchus hirudinaceus, *ascaris lumbricoides* sta zelo velika zajedavca, imata svedrasto obliko, pokrita sta z žilavo povrhnjico. Dolga sta okrog 20 cm, samice so večje od samcev. Prvi ima dobro razvito rilo s bodicami, pa ga prištevamo k ježerilcem. Zajedavec se zabode globoko v črevesno sluznico in jo lahko tudi prevrta.

Debelo črevo:

Trichuris trichura, bičeglavec, *oesophagostomum dentatum*.

Pljuča:

Metastrongylus apri, *metastrongylus pudendotectus* sta nitasta, nekaj centimetrov velika zajedavca, ki jih najdemo na

služnici dušnika in dušnic. Zajemavca povzročata razširjeno pljučnico in pogin živali. Pri naših preiskavah smo našli do 2000 zajedavcev pri eni sami živali. Menim, da sta prav ti dve vrsti najbolj pomembni pri naših divjih prašičih.

Mišičevje:

Trichinella spiralis ali lasnica. Ponovno je potrebno povedati, da je slabo pečeno ali kuhano meso divjega prašiča nevarno za ljudsko zdravje. Trihinelozna ljudi je bila že večkrat ugotovljena na področju Jugoslavije. Pri naših preiskavah smo ugotovili tudi črevesne kokcidije in pa ikrice pasje trakulje ter divjih kanidov.

SLOVSTVO

1. J. Brglez, S. Valentinčič, R. Rakovec, M. Kušej: Prilog poznavanju parazitske faune divlje svinje (*Sus scrofa* L.) iz Slovenije. Acta veterinaria, Beograd, v tisku.

Lovec Jaka in »divji prašič«

Ančka Salmič

»Jaka, to je že od sile,«
kmet Jernač se je zadržal,
»divji prašič mi koruzo
vso najlepšo bo požrl!«

Lovec Jaka se popraska
za ušesom in mu reče:
»Dobro, grem zvečer pogledat,
če mi sitna moja stara ne odreče.«

Res se v mraku je odpravil
in v koruzi tiho čakal.
Ob desetih »divji prašič«
kar po dveh je prikorakal.

Lovec Jaka ga spoznal je.
»Čakaj, zdaj ti bom podkuril!«
Strel nad glavo mu pognal je,
»prašič« v strahu je zatulil.

»Joj, o joj,« glasno zavpije,
»preč sem, preč, zdaj je po meni!«
A urnih krač jo je pocedil,
še za koš s koruzo se ni zmenil.

Krohota se lovec Jaka,
koš oprta si na rame.
»Kdo bi mislil, strela taka,
to Jernač zijal bo vame!«

Spomini starega merjasca

Ing. Vitomir Mikuletič

Sedaj, ko sem preskrbljen in brez težav, ko se mi ni treba bati hudih zim, neprijetnih in nadležnih psov ter lovcev, in ko uživam težko zasluženi počitek v večnem lovišču, premišlujem o svojem dolgem življenju na Zemlji. Zdi se mi, da je bilo nadvse zanimivo, in rekel bi, skoraj dovolj dolgo, da sem si nabral obilo izkušenj, ki bi lahko bile v prid tudi mojim potomcem. Zato sem sklenil, da jih seznanim s svojim življenjem, svojimi doživetji, med katerimi so nekatera prav lepa, nekatera pa spet bridka in žalostna. Posebno o slednjih bi rad kaj več povedal, kajti ob teh bi skoraj prezgodaj izgubil glavo.

Rodil sem se konec marca l. 1957 v gosti, precej prostrani gošči. Moja, že davno pokojna mati je bila izkušena svinja. Za rojstvo otrok je izbrala prijeten kraj v sončni rebri, ki je bila na gosto zaraščena z lesko, robido in drugim grmovjem. Vmes je raslo košato drevje. Nas otrok, v začetku lepo progastih, je bilo pet. Bil sem drugorojenec in izmed vseh najmočnejši. To svojo prednost sem pridno izkoriščal od vsega začetka in se pri materi priboril največ mleka.

Foto J. Pernat

To se mi je poznalo vse življenje, kajti od malega sem bil med svojimi vrstniki vedno najmočnejši.

Ko smo bili stari osem dni, nas je mati začela voditi na krajše pohode. Najprej smo spoznali najbližjo okolico. Tu smo se v gošči veselili svojega mladega življenja, z rilčki smo rili po mehki zemlji in mahu, ki nam ju je mati obračala kot s plugom. Kasneje nas je vodila na vedno daljše izlete. Neki večer smo se napotili drugam — iz goščave. Postala nam je premajhna in tudi za mater tu ni bilo več dovolj hrane. Revo smo tako izdelali, da je pošteno shujšala. Zapustili smo varno in tiho goščo in v mraku prišli do travnikov in njiv. Mi otroci bi se najraje takoj zapodili v njivo z mlečnim ovsom, toda previdna mati nas ni pustila. Še dolgo je čakala v varnem gozdnem zavetju in opazovala, če je vse mirno in varno. Lovila je zrak v široko odprti nosnici in poslušala. Šele čez čas smo smeli v oves, dober mlečni oves. V njegovi bližini smo ostali nekaj dni, zato smo ga precej izdelali. Ker je bilo zrnja le še malo, je mati poiskala druge njive. Življenje je bilo lepo in tako je teklo do jeseni, ko smo se spustili niže v dolino. Mati nas je pripeljala v kraje, kjer so kmetje gojili koruzo. Več noči zapored smo se imeli dobro. Toda neke noči se je zgodilo nekaj strašnega. Čeprav je bila mati zelo previdna, kadar smo šli iz varnega gozdnega zavetja na njive, se je tisto noč uštela. Komaj smo jeli cmokati mlečne koruzne storže, ki jih je mati nalomila, je zaplesala po njivi slepeča luč in obvelila mojega bratca. Tedaj je tudi že zagrmelo. Bratec je bilo zacvilil, padel in bil že mrtev. Mati je zakrulila in vsi smo zbežali skozi koruzo proti gozdu. Žarek pa je še naprej plesal za nami, in ko smo bežali čez travnik pri gozdu, je počilo še enkrat. Tokrat je zastokala mati, se malce opotekla in bežala naprej. Bila je ranjena, a ne hudo. V gozdu se je ustavila in nas zbrala. To je bilo moje prvo srečanje s človekom. Tega grozljivega doživljaja nisem nikoli več pozabil. S presledki smo hodili menda tri ali štiri noči in prišli v velik gozd. Tu so rasla ogromna drevesa. Največ je bilo bukke in jelke. Zdi se mi, da je bil to Trnovski gozd. Tisto jesen je bilo tam lepo. Bukovega žira je bilo obilo, pa tudi preganjal nas ni nihče. Obširne bukove gošče so nam bile zavetje čez dan, ponoči pa smo pobirali žir in ujeli kako miš, ki jih je tisto leto kar mrgolelo. Tu smo ostali do zime. Ko je zapadel sneg, so se začele težave. Najprej je jelo primanjkovati hrane, pa tudi dah po človeku smo večkrat zaznali. Neko jutro se je pri našem ložu znašla majhna črnorjava žival. Mati nam je kasneje pojasnila, da je to pes, lovski terier, človekov pomočnik in zato zelo nevaren. Ko nas je zagledal, se je začel zaganjati v mater in besno lajati. Mati se je večkrat pognala proti njemu in ga skušala prepoditi, a ščene je bilo sila spret-

no in se je izognilo vsakemu materinemu sunku. Naenkrat je počilo kot takrat v koruzni njivi in spet nas je bilo manj. Človek se nam je približal proti vetru, sledeč pasjemu laježu. Mati nas je branila pred psom in tako spregledala človekovo zvijačnost. Spet smo bežali. Otroci smo bili že precej upehani, a mati nas je venomer priganjala. Naprej smo tekli še globlje v gozd, nato je mati ostro zavila na desno. Prešli smo rob Trnovske planote in se spustili v goščo na pobočju Vipavske doline. Tu ni bilo snega in tudi ne posebnega mraza. Če ne bi bilo nesreče s sestro, bi bili tu kar zadovoljni. Pa smo kmalu pozabili nanjo. Spet smo bili v svetu, kjer je bilo mnogo želoda in še nekaj sladkega kostanja. Ta je bil debel, ker ga tod kmetje goje; pravijo mu maroni. Decembra se je našemu tropiču pridružil merjasec. Bil je siten dedec in nas ni rad prenašal. Z materjo pa sta bila kar hitro prijatelja in dostikrat smo ju videli, da sta več kot dobre volje. Čez nekaj dni se je nenadoma pojavil še drugi merjasec, ki je tudi silil v materino družbo. Toda to ni bilo vseč njenemu prijatelju; spoprijela sta se, da je bilo kaj. Mati ju je gledala, ko da ji ni mar za pretep, ki je postajal že skoraj krvav. Čekani obeh so se bliskali, šopi ščetin so ležali okrog. Naenkrat je vsiljivec spretno zamahnil z glavo in z desnim čekanom zarezal v pleče prijatelju moje matere globoko in dolgo rano. Ranjeni je za hip klonil, kar je drugi vsiljivec izkoristil in zadal še več ran tekmeču, ki se je končno rešil z begom. Zginil je v goščavi kdo ve kam. Nikoli več ga nismo videli. Z zmago si je vsiljivec pridobil materino naklonjenost; ostal je nekaj časa pri nas. Potem pa je nekega dne tako izginil, kakor se je pojavil. Spet smo bili sami. Mati nas je še nekaj časa vodila okrog; k sreči tisto zimo nismo imeli več nezgod s človekom. Sicer nam je večkrat prišel v nos njegov zoprni dah, a vedno smo se pravočasno umaknili. Ko je minevala zima, se je mati začela čudno obnašati. Podila nas je proč in se ni več dosti brigala za nas. Nekega dne nas je dokončno zapustila. Šla je nazaj v Trnovski gozd. Otroci smo se na lastno pest potikali naokrog. Ker nas je mati marsičesa naučila, smo se kmalu znašli. Ponoči smo večkrat šli v dolino ter na obrobni njivah pobirali ostanke poljskih pridelkov in iskali v zemlji miši in ogrce. Bili smo dobri orači in preorali smo marsikateri travnik. Tako smo se počasi osamosvojili in se veselili pomladi in prihajajočega poletja. Neki večer, dnevi so bili takrat zelo dolgi, nas je spet doletela nesreča. Ko smo se pod noč odpravljali na samotno jaso sredi gozda, je brat proti navadi in materinim naukom, da je treba vedno obstati v zavetju gozda in temeljito prisluhniti ter preizkusiti zrak, stekel na travnik in začel obračati rušo. Tudi mi smo hoteli za njim, toliko bolj, ker se je na travniku pasla srna, stara teta, in smo mislili, da je že ona ugotovila, če je vse varno. Sicer

Foto I. Napotnik

se je hitro umaknila, najbrž pred nami, ker ji nista bila všeč naša razposajenost in ravsanje. V gozdu se je nekaj časa prav glasno jezila in jaz sem v šali pripomnil, da bo dež. Tedaj pa je zagrmelo s košatega drevesa, na katerega je bila prislonjena nekakšna lestev, in brat, ki je bil prvi zunaj, je padel, zadet kakor od strele. Niti zajavkati ni utegnil. Spet ta grozni človek! Razbežali smo se na vse strani in od tega dneva dalje sem hodil sam. Težke in žalostne izkušnje so me naučile, da sem postal previden. Izogibal sem se jas in travnikov, rajši sem se držal goščav. Le potreba po kaluženju me je včasih prisilila, da sem se povaljal po mlakužah na gozdnih poteh, kjer so ljudje s konji vlačili hlode.

Toda nikjer se nisem zadrževal dalj časa. Poleti sem bil večinoma v Trnovskem gozdu, pozimi pa sem se umaknil v dolino. Zima je bila zame čuden čas. V poltretjem letu življenja sem postal zelo nemiren. Zahotelo se mi je družbe, pa ne sebi enake. Iskal sem tovarišico in jo tudi našel. Toda ni bila sama; skoraj prav tako sem jo skupil kot nekdanji prijatelj moje matere. Nemir v meni se je polegel čez nekaj tednov in spet se je začelo življenje.

Tisto leto sem znova obiskal rojstni kraj, a tam ni bilo več tistega miru kot nekdanj. Povsod je zaudarjalo po človeku. Moji znanci, ki sem jih srečeval tu in tam, so bili vznemirjeni, in so se umikali v druge kraje. Povedali so mi, da hodi

Foto P. Adamič

po teh gozdovih premeten človek, ki dobro pozna naše navade; pobil da je že mnogo naših rojakov. Tudi moj prileten stric je postal njegova žrtev. Zato se nisem dolgo mudil in sem se vrnil v Trnovski gozd. Toda tudi tu nisem ostajal dalj časa v enem kraju, temveč sem se potepal na večje razdalje. Vedno sem se držal našega prasičjega pravila: Poleti v hribih, pozimi v dolini. Tako sem preživel nekaj nemirnih let. Ko sem dopolnil sedmo leto, sem bil že ugleden in spoštovan merjasec ter sem med svojimi nekaj pomenil.

V zraku je dišalo po pomladi in neki dan me je spet nekaj gnalo proti Trnovskemu gozdu. Vreme pa se je ponoči sprevrglo; v dolini je deževalo, na planoti snežilo. Čudno vreme za ta letni čas! Toda sneg ni mogel dolgo ležati, čeprav ga je bilo za dobro ped. Nekaj časa sem ga gazil, proti jutru pa sem se zaril pod veliko košato smreko v kraškem kotlu, zaraščenem z brinjem. Zaspal sem. Okoli devete ure zjutraj pa me je zbudil rahel pok suhe veje. V trenutku sem bil povsem buden in zaslutil sem nevarnost. Da, bila je in še velika! Spet človek! Medtem, ko sem spal, je ta naš največji preganjalec obhodil gozd in prišel na moj sled v snegu. Obkrožil me je in ugotovil, kje približno tičim. Potem je šel po pomagača. Premetenec se je postavil proti vetru s puško na rob globače. Tako ga nisem mogel zavohati, vidim pa itak balj slabo. Vendar sem se iz izkušnje umikal po najgostejšem grmovju

ter izkoristil vsako kritje; tisti trenutek se je veter za hip obrnil in v nos mi je udaril zopern dah po človeku. Šele tedaj sem se prav zavedel nevarnosti, v kateri sem bil. Naglo sem se obrnil in zdrvel proti borovemu mladju, ki je segalo skoraj do roba globače. Tedaj sem zaslišal rahel kovinski štrk in že je počilo. Zemlja pod mojim rilcem je brizgnila na vse strani in drobci kamenja so me oplazili. K sreči ni bilo hujšega. Tisti trenutek sem vedel, da tod zame ni več varno. Bežal sem in bežal ter izginil v goščavi. Od daleč sem slišal jezno govorjenje. Najbrž sta se lovca sporekla. A to mi ni bilo prav nič mar. Šlo je za glavo, kajti ti prekanjenci imajo pse in moral sem čim dlje od tam. Zato sem si izbral za svoje bivališče čisto nov kraj; v nekaj nočeh sem prešel Vipavsko dolino. Najbolj me je bilo strah prečkati široko cesto, kjer so se ljudje tudi ponoči vozili v čudnih smrdečih in bliskajočih vozlih. To težavo pa sem hitro premagal in prišel v kraj, kjer takrat še ni bilo mojih rojakov. To je bilo zame zelo ugodno. Tu človek z nami še ni imel izkušenj kot na Kanalskem ali v Trnovskem gozdu, in bil sem precej časa varen. Res je, da sem pozimi napravil krajše obiske v stare kraje, a vrnil sem se vedno na Kras. Tako je prišel usodni junij 1. 1968. Zgodilo se je prav isto, kot že tolikim mojim rojakom in bratu. Ko sem se spuščal po pobočju v dolino, me je nenadoma — nekaj strahovito udarilo v hrbtenico in mi predrlo telo. V hipu je bil hrom ves zadnji del mojega telesa. Šele nato sem slišal pok z one strani doline. S sprednjima nogama sem se skušal zavleči v goščavo, kar mi je le z muko in neznanskimi bolečinami počasi uspelo. Tedaj je prišlo tisto najhujše; v neposredni bližini sem začutil človeka. Bila sta dva. Hotel sem ju uničiti s svojimi močnimi, 29 cm dolgimi in več kot 3 cm širokimi čekani, a hromo telo tega ni zmoglo. Tedaj je eden začel besno streljati. Krogle so udarjale okrog mene in ena me je zadela v glavo. Zgubil sem zavest.

Spravili so me v dolino, v vas. Nihče ni bil toliko pameten, da bi me prej iztrebil, kot se spodobi, ampak so me vlekli k cesti kar tako. Gotovo so se precej izmučili. Saj ni bilo čudno, kljub izgubi krvi je tehtnica pokazala 188 kg moje teže. Kasneje sem zvedel, da so se ljudje zaradi mene še sporekli. Baje moja smrt ni bila čisto po njihovih predpisih. Pa kaj mi mar. Živel sem lepo, čeprav nemirno in dokaj burno ter nevarno življenje. Ko ima merjasec 8, 9 ali celo 12 let, se že lahko s ponosom ozre na svoje življenje. Srečo sem imel, da sem dosegel tako starost. Take življenjske dobe si naš rod tudi želi, a ta grozni človek nam ne da miru. Spozablja se celo nad našimi materami in ženami, ki vodijo še progaste pujske. Pri takem izvajanju lova na nas črnuhe se lahko zgodi, da bodo lovci kaj kmalu zaman iskali odtise naših parkljev po naših gozdovih. Tedaj jim bo žal — a prepozno!

Zapiski iz lovske koč

IX.

Jerebika

Janko Perat

*»Jaz sem majhno, majhno drevo,
ko pride veter, igra se z menoj,
in če, vihar, pozoveš me v boj,
kako naj se borim — kako?«*

S. Kosovel »Drevesa v dolini«

Poslednji listi odpadajo mrtvi z dreves, znanilci mraza in zimskih snegov. Zima je že stisnila gozd v ledeno osamelost in sneg se je spustil z gora skoraj v dolino. Samo nizko gričevje in ravnina se še utapljata v hladnem sivem čadu, ki ga sonce ne more več popolnoma pregnati. Lovska družina je priredila pogon na divje prašiče, ker so računali, da so se črnuhi premaknili iz više ležečih gozdov v nižino, koder sneg še ni zapadel.

»Udeležba vseh članov lovske družine je obvezna. Gostje so zaželeni,« je bilo zapisano v obvestilu, zato sem šel tudi jaz. Svoj živ dan nisem prišel do strela na divjega prašiča, čeprav sem sodeloval na mnogih pogonih, v katerih so večkrat padli divji prašiči.

Tako bo tudi to pot, sem si mislil. Nekaj zmrzovanja na stojišču bo, to bo vse! No, bo pa večerja doma, v topli sobi tembolj teknila.

Bilo je že pozno v dopoldanskih urah mrzlega in sivega nedeljskega dne, ko se nas je več kot trideset lovcev zbralo na parobku velikega gozda ob samotni kmetiji. Razdelili smo se na dva neenaka dela, od katerih številnejši je izžrebal številke in bil določen, da zapira na stojiščih, medtem ko je drugi, manjši del z nekaj psi imel nalogo, da pritisne z nasprotni strani gozda.

Mene so določili k prvi skupini. Žreb mi je določil številko nekako v sredini. Krenili smo po gozdni kolovozni poti v dolgi vrsti, drug za drugim po izžrebanih številkah, na izbrana stojišča. Lovovodja je začel razpostavljati lovce na stojišča in vrsta pred menoj se je manjšala, dokler tudi sam nisem prišel na mesto. Dobil sem stojišče prav na robu, kjer je mladje z gosto podrastjo prehajalo v visok, gojen bukov in smrekov gozd. Tu so samevali posamezni javori, na katerih so še vedno viseli oranžni listi. Stojišče mi je na prvi pogled zelo ugajalo, čeprav ni bilo nobenega pričakovanja v meni, saj se še nikoli ni zgodilo, da bi kak divji prašič zgrešil pot in zašel mimo mojega stojišča. Popolnoma sem bil prepričan, da tudi tokrat ne bo drugače. Zato sem se brez vsake zavzetosti namestil, naslonil puško na deblo visoke bukve, sedel na stolček in poskrbel bolj za to, da bi se čim bolj obrnil mrazu, ki je neusmiljeno grizel, kot pa da bi bil pozoren na okolico.

Sončne žarke sem komaj slutil nad hladnim zimskim čadom. Kdo ve, če bodo toliko močni, da ga bodo pregnali. Debela slana je ležala vse-naokrog in na drevesih se je držalo ivje. Po gozdu je kljub zmrzali še vedno plaval prijeten vonj po vlažnem listju. Tam daleč na obzorju je čepela megla.

Stiskal sem se na stolčku kraj bukovega debla z otopelimi čuti, brez volje in brez pravega zanimanja za dogajanje okrog sebe, kot se pravemu lovcu ne spodobi.

Nizko nad glavo mi je visela gola bukova veja, na kateri je trepetal pred neizbežnim propadom edini, s tenko žilo pripet orumenel list.

Iz daljave je zadonel lovski rog. Začel se je pogon. Njegov glas me je nekoliko razgibal, da sem postal pozornejši za dogajanja v gozdu in okrog sebe. Tedaj sem jo zagledal. Kdove kolikokrat sem že šel mimo nje, ne da bi posebej pritegnila mojo pozornost. Ampak v tem trenutku sem jo zagledal, kot bi prišlo spoznanje popolnoma iznenada, kot bi jo videl prvič.

V življenju često hodimo mimo stvari in predmetov, kot bi bili slepi. Zdi se nam tako vsakdanji, tako običajni, da jih sploh ne zapazimo. Potem pa pride trenutek, kakor da bi z naših oči padla koprena, in marsikaj se nam pokaže v novi, doslej neznani luči.

Tako se je tokrat zgodilo tudi meni.

Na jasi je stala jerebika, ki so ji listi že odpadli, a imela je še vse polno sadežev. Kot žena, ki razgali svoje prsi, da bi podojila otroka. Razdajala se je v vsem svojem razkošju, medtem ko so se vsa druga drevesa že davno znebila svojih sadežev in semen. Ona edina se je zdaj razdajala skromna in neupoštevana, zdaj ko je v gozdu divjim živalim vedno teže priti do hrane. K tej pogrnjeni mizi so prihajali vedno novi gostje, mnogo vrst ptičev. Ko so se eni

nazobali in odleteli, so prileteli drugi. Za vse je bilo dovolj. Tudi gozdni jereb je priletel in sedel na vejo. Tiho in nepremično sem ga opazoval ter pozabil na vsa dogajanja okrog sebe. Ko se je nasitil, se je nekajkrat prestopil po veji in zacicirikal, kot v zgodnji jeseni, ko se je boril za ljubico. Le kje je ostala ona? Morda jo je vabil, naj se mu pridruži pri kosilu?

Skozi gozd se je zopet oglasil lovski rog. To pot že bliže. Jereb je zletel v goščavo. Oglasil se je pes in gonja je pritegnila moja pozornost, da sem za trenutek pozabil na jerebiko in njene goste. Zaslišal sem nagle skoke po zmrzlem listju. To bo zajec, sem si mislil. Res jo je primahal dolgouhec naravnost proti meni, počasi, skoraj samozavestno. Ko me je zagledal — bil je le nekaj korakov od mene — se je za trenutek ustavil, nakar jo je jadrno ucvrl pošev nazaj v grič. Puške niti nisem poskusil dvigniti, saj je strogi lovovodja zabičal, da v pogonu ne smemo streljati nič drugega kot divjega prašiča in lisico.

Medtem je sonce vendarle premagalo mrč in zasijalo z vso svojo preostalo, jesensko močjo. Na drevesih se je začelo topiti ivje in se spreminjati v kapljice, ki so zablestele v mavričnih barvah, preden so padle na tla.

Spet sem pogledal jerebiko, ki je molela vse veje navzgor proti nebu v nemem hrepenenju. Opazoval sem pernate goste, ki so prihajali k njej. Vse sem poznal, saj so bili moji znanci že od mladih nog, s pohajanjem po poljih in gozdovih. Ampak vsi niso zobali sadežev. Nekateri so vneto iskali med vejami in šopi jagod razne žuželke, katerim je jerebika tudi nesebično nudila svoje dobrote.

Naenkrat je oster lajež in vzklik gonjačev »pozor, prašiči« zopet vzbudil mojo lovsko kri. Pograbil sem puško in posvetil vso svojo pozornost gonji, ter pričakoval — čudež.

Toda čudeža ni bilo. Slišal sem samo lomastenje po gozdu nad mano in potem dva zaporedna strela. Čez nekaj časa je počilo še nekajkrat, v različnih zaporedjih. Nato vzklik »morto, padel«, nakar se je gonja ustavila in rog je zatrobil konec pogona. Prihajali so lovci s stojišč naprej od mene, in skupaj smo se vračali, glasni in pre-

zebli. Vsak je imel kaj povedati ali pripomniti. Ko smo se vrnili do zbornega mesta pri kmetiji, je tam že gorel velik ogenj. Prvo, kar sem zagledal, je bil velik, črn divji prašič z zavihanimi svetlo rumenimi čekani in dolgimi ščetinami. Drugega pa so še iskali s psi po krvnem sledu. Ko smo se že ogreli in podprli z jedjo in žganjem, so prinesli iz gozda tudi drugega, precej manjšega.

Pogon je bil torej uspešen. Čeprav se ni zgodil čudež, sem vendarle tudi jaz slišal lomastenje divjih prašičev. Bolje kot nič! Drugič se bo morda zgodil čudež.

Ko smo se vračali domov, se je tudi iz večernih oblakov, daleč na zahodu, razlila kri; sneg po gorah na vzhodu je rdel v večerni zarji.

(Se nadaljuje)

Po lovskem svetu

Gamsi v narodnem parku v Tatrah

Gamsom je na področju narodnega parka v Tatrah posvečena posebna skrb za ohranitev staleža, razmnoževalnim možnostim, izboljševanju kakovosti trofeja ter ukrepom, da bi se gamsi dodatno prilagodili življenjskemu okolju in pogojem v TANAP (kratica za narodni park).

Obstoj gamsov je zagotovljen predvsem z oblikovitostjo terena in težko prehodnim svetom ter z gozdarskim in čuvajskim osebjem. Življenjsko okolje gamsov namreč v zadnjem času vznemirjajo razbrzdani izletniki, ki se ne drže določenih in zaznamovanih poti in s tem vznemirjajo predele, kjer bi moral vladati mir.

Gamsom polagajo kameno sol, a jih ne krmijo. Sleherno leto ugotavljajo jesenski stalež. To je dejansko štetje gamsov, ki se v posameznih predelih vrši po 2—3 dni. Stalež ugotavlja 50—60 uslužbencev TANAP in sicer po dva in dva skupaj. Poškodovane gamse, vidno bolne, s ponavljajočim se nerednim prebarvanjem in z znaki albinizma (beličnosti) izločajo z odstrelom. Zdravstveno stanje gamsov nadzorujejo z rednimi obhodi gozdarskega in čuvajskega osebja in tudi po strokovnem osebju slovaške akademije znanosti — helmitološkega zavoda (za zajedavce) v Košicah. Odstreljene in poginule gamse preiskujejo po vzorcih posameznih telesnih delov.

V zvezi z omenjenim izbirnim in sanitarnim odstrelom se v 1—3 letnih presledkih vrši tudi dokumentarni odstrel. Naloga tega je zbiranje močnih trofejev, toda z gojitvenega vidika že prestarih gamsov, katerih trofeje služijo za dokaz o moči gamsov v TANAP. Ti gamsi se znanstveno vsestransko preiščejo in zapisniško dokumentirajo. Izbirni in dokumentarni odstrel znaša povprečno le tri gamse letno.

Po sprejetju zakona o TANAP, je bil leta 1951 stalež 235 do 250 živali, ki pa je do leta 1964 narastel na 944 gamsov. Naslednja leta so bila za gamse manj ugodna, in tako je do leta 1967 stalež upadel na 600 živali. Letne izgube znašajo 54—87 živali. Ker pa najdejo le kakih 75 % poginulih, računajo, da bo leta 1968 v parku le še okrog 550 gamsov. Vzroki izgub so zaporedne neugodne zime z debelim snegom ter sneg in veter v času kotitve. K temu pripomore še močno razvito planinarstvo, plezalstvo, smučanje in zalezovanje gamsov s fotokamerami, kar jih stalno vznemirja. Izgube povečujejo še risi in volkovi, pri mladičih tudi kune. Ugotovljena je tudi močna nagnjenost k helmitozam (zajedavci, glistavost), ki povzročajo slabljenje odpornosti in tudi pogine.

Iz »Myslivosti« 3/68 — ing. D. Š.

O karpatskih medvedih

Najprabitnejša, največja in najmočnejša divjad starega kontinenta je od nekdanj v Karpatih. Da medved v sedmograških-romunskih Karpatih še živi, se ima zahvaliti pragozdom velikega karpatskega gorskega loka in v zadnjih letih modernemu romunskemu lovskemu zakonu, ki ga je na veliko zaščitil. Da je bilo v prejšnjih stoletjih medvedov mnogo, pričajo nešteta krvava srečanja z njimi in to tudi sredi mest in vasi. Z začetkom 19. stoletja je tudi to prenehalo in sedanje stanje medvedov v Karpatih cenijo na okoli 2500 do 3000. Med domačim romunskim in madžarskim prebivalstvom je razširjeno mnenje, da živita v gorovju dve vrsti medveda in sicer medved — mravljinčar, rastlinojeden — in veliki medved — mesojeden, ropar. Ta neutemeljena domneva izvira iz mnogih različkov medvedov v barvi dlake, od sivo rjave do polno črne, ter v postavi, z ozkim čelom, dolgo glavo, široko glavo, v dolgonožnosti in kratkonožnosti, ki pa se vsi najdejo v istem revirju. Po moči je karpatski medved enak sibirskemu in ameriškemu grizliju ter le malo zaostaja za aljaškim medvedom. Naj-

Foto S. Lenardič

močnejši dosežejo 350 kg, normalna teža močnih medvedov pa je 180—280 kg.

Medved je izrazit vsejeden in se v Karpatih hrani z gozdnim rastlinstvom, gozdnimi in poljskimi sadeži, divjim in domačim živalstvom, kar pač doseže in najde. V stiski je tudi mahovje in drevesne lišaje (brade). Da lahko uživa vsakovrstno hrano, priča njegovo zobovje (12 sekalcev, 4 podočniki, 24 kočnikov) in 20 metrov dolgo črevesje. Pri vsem tem pa izredno rad je meso in zato na planinah napada tudi domače živali. Leta 1952 so medvedje na 10 000 ha gozda in planin uničili 10 konj, 7 krav-molznic, 3 mlade vole, 3 osle in okoli 120 ovc. Po krajih je pa škoda močno različna, nekje precej manjša od te, pa tudi večja. To gre na rovaš neodgovorne lahko-miselnosti pastirjev. Mlade konje npr. v maju zaženejo na visoke pašnike in šele v jeseni jih, večkrat po večdnevnem napornem iskanju, ujamemo. Noben pastir jih ne spremlja, noben človek se zanje ne meni. Prav tako delajo z drugo živino, razen z molznicami. Pri tem si ljudje mislijo: Zakaj naj bi medved ali volk raztrgal prav mojo kravo, zakaj ne živino mojega sosesa? Iztrebili naj bi vso zverjad, pa bi bil mir. — Medved je pa tudi kanibal, ker žre mrhovino lastnega sorodstva.

Mnenje, da medved zimo prespi v brlogu, v največ primerih ni resnica. Zlasti ne za Karpate, ki še zdaleč nimajo toliko brlogov, kolikor medvedov. Zimska zavetišča si najdejo v velikih vetrolomih, ki nastajajo vsako jesen v gorah. Važno je, da so taka od vseh strani s polomljenim drevjem zavarovana ležišča v bližini vode in na sončnih legah. Medvedke, ki v januarju skote, imajo raje taka zaklonišča, ker imajo mladiči več prostora za igranje kakor v tesnih brlogih. Sicer pa medved mrzli zimski čas bolj predremlje kot prespi in še to le, če si je jeseni nabral dovolj tolšče pod kožo, sicer tudi pozimi kolovrati za hrano. Skušaj pa vsaj za en do tri mesece leči. Tudi čas za vstajanje je odvisen od zaloge tolšče. Večino tolšče mu dasta želod in žir, nikakor pa ne meso, kakor mnogi mislijo. Sicer pa vsaka hrana v zadostni količini da tudi tolščo. Jagodišče da malo tolšče in zato medvedi, ki se hranijo pretežno z njim, pozno ležejo in zgodaj na spomlad vstanejo. Med njihovim dremanjem se telesna toplota ne zmanjša in tudi ne delovanje srca.

V brlog gre medved domala le med sneženjem, da se zabriše sled za njim, čeprav se mu ni bati, da bi ga v divjini tamkajšnjih vetrolomov v oddaljenih gorah mogel vznemirjati človek. Bajka je, da gre medved v zimski brlog ritensko, kakor tudi da mora spomladi, ko vstane, poiskati slatino in zelišča, ki ga izčistijo. Saj slatine v Karpatih skoraj ni.

Karpatski medved gre po plemenu od maja do julija. Medvedka skoti enega, dva, redko tri mla-

diče — odvisno od rejenosti in starosti — podganje velikosti, in jih v brlogu doji. Medvedke-pestunje in dojilje so zopet zarodek domišljije, prav tako strašni boji samcev v času parjenja. Dokaz proti temu so medvedji kožuhi, ki — po moji vednosti — nikoli ne kažejo sledov takih bojev. Nesmisel je tudi ljudska vera, da si v brlogu iz tac liže tolščo in se s tem preživlja. Podplate si liže zato, ker v tem času menja kožo na podplatih in to ga verjetno močno srbi. Kot najmočnejša kopenska zver, menijo, da nima nasprotnikov oziroma sovražnikov — razen človeka. Vendar mu je nevaren volk — ne sam, pač pa krdelo, če zaloti samcatega medveda pozno jeseni, pozimi ali spomladi. Volkovi ga napadejo po načrtu. Medtem ko nekateri markirajo napad od spredaj, ga drugi dejansko napadejo od zadaj in mu pretrgajo kite zadnjih nog, da je negibljiv. Potem ga v skupnem napadu ugonobe. Volkovi raztrgajo medvede in medvedke z mladiči mnogokrat v zimskih ležiščih, kar pa ljudje zaradi odročnosti in divjine takih krajev skoraj ne odkrijejo. Zato meni avtor tega prispevka v avstrijskem lovskem listu *Der Anblick*, da je volk največji medvedov sovražnik.

Znano je, da normalno medved človeka ne napada, razen ranjen, ali če ga zalotimo na svežem plenu, največkrat pa medvedka, ki vodi mlade. Gola fantazija je, da medved napade, bližajoč se po zadnjih nogah in skuša sovražnika z objemom stisniti. Prav tako so grozljive slike pravljice, ko si lovec ovije levo roko z ruto in gre z nožem nad rjovečega medveda.

Medved se v gozdu zdravna, opirajoč se na deblo zgolj zato, da bi bolje videl ali vohal. Smešno je tudi mnenje, da bi mogel medved, hodeč po zadnjih nogah, nesti ubito kravo (piše celo »Brehm«, l. 1914), da bi se vleka ne sledila. To trdijo prav tisti, ki medvedu odvzamejo kravo in jo odneso — brez sledu. Taki opazovalci celo trdijo, da medved svoje zasledovalce obmetava s kamni in okleščki. To je še ena takih pravljic o medvedu. Medvedja taca nima palca, torej ni kot roka za prijemanje in metanje. Če pa s svojimi orjaškimi tacami in kremplji v jezi koplje in grebe, je razumljivo, da frči naokoli kamenje, vejevje in prst — brez cilja.

Govedo se navadno medveda ne boji in le neumno bulji vanj, dokler ga ne občuti na hrbtu. Konji so previdnejši. Sicer bi bilo treba še marsikaj povedati o karpatskem medvedu, da bi spoznali, kakšen v resnici je.

R. Jacobi, *Der Anblick* 8/1968. — M. Š.

Lovski oprtnik

To in ono iz ljudskega izročila

Nešteto je stvari, pojavov in krajev v naravi, ob katerih je ljudska domišljija ustvarila zgodbe, s katerimi te pojave, imena razlaga. Zgodbe o tem so v ljudskem izročilu ohranjene v mnogih variantah. Zanimiv in lep del naše narodne kulture so, saj izpričujejo po eni strani ljubezen našega človeka do narave, po drugi strani pa njegovo vedoželjnost in stremljenje, da vsakemu pojavu ali imenu najde razlago in tako skuša stvari razumeti.

Če greš po dolini Kamniške Bistrice, se ti na Kopiščih odpre prelep pogled na Kamniške planine. Nad Zagano pečjo, uro hoda iz Bistrice, se vzpno strme stene pod Skuto. Pri strmem žlebu pod Grebenom pa opaziš v živi skali črno luknjo, imenovano Gamsov skret. Tu živi gams, se pase in zadržuje črna družina, tu ima svoje stečine in zavetje ob slabem vremenu. V luknji in okoli nje je

»Gamsov skret« v Kamniških planinah

mного gamsjih iztrebkov. Od tod ena od razlag za ime Gamsov skrét. Lovci, planinci, gozdarji in pastirji, ki vsak po svoje doživljajo lepoto gorskega sveta, si tudi po svoje razlagajo ime tega kraja. Domačini iz Kamniške Bistrice, Erjavški, Uršiči itd., pravijo kraju pri luknji Gamsov skrét. Nekateri poznavalci Kamniških planin pa trdijo, da tu

Kresnice na oknu lovske kočice na Skaručni na kresni večer

gams skrene s poti, krene z ene stečine na drugo in da se ime izgovarja skrét. Nad štirideset let prihajam v Kamniške planine kot planinec in lovec. Slišal sem vedno, da ta del pri črni jami imenujejo Gamsov skrét. Bodi tako ali drugače, zanimivo je, kako človek razlaga ime kraja, kjer prebiva gams, odmaknjen od doline, med skalovjem.

Prebivalci planin sploh radi dajejo krajem imena po divjadi. V Kamniških planinah, Karavanah in Julijskih Alpah najdemo pogosto imena po njej, npr. Gamsovi robovi, Gamsovec, Gamsova mati, Gamsova glava, Gamsje police in morda še kaj. Poznana so mi tudi imena Jelenov žleb, Srnjakov rob, Zajčje doline, Zajčje plane itd.

Na lovskih kočah, bodisi v planinah ali dolinah, sem opazil nad vrati pritrjene gamsje roglje ali srnjačje rogovje ali jelenje. Od gorjancev in lovcev sem slišal, da tako pritrjeno rogovje na koči varuje kočjo pred hudo uro, strelo in sploh pred nesrečo.

Vse foto Vl. Pleničar

Jelenovo rogovje na lovski koči »Kraljev hrib«, Kamniška Bistrica

In še en splošno znan drobec iz ljudskega izročila naj omenim, ki dokazuje povezanost človeka z naravo. V kresni noči, pravi ljudska govorica, spregovore živali. Sliši in razume jih le oni, ki ima v čevljih ali škornjih praprotno seme.

Navada je, predvsem na deželi, da o kresu okrasijo okna s kresnicami. Tudi to spada v zakladnico naših običajev v zvezi z naravo.

Samo nekaj drobnih primerov sem naštel. Škoda, da bi se te stvari pozabile. Dragocene so, ker nam sredi mrzlične naglice vedno bolj mehaniziranega življenja kažejo pot nazaj k naravi. Posebno planine nas v tej smeri vzgajajo. Uče nas opazovati in pravilno vrednotiti človekovo življenje in življenje divjadi, vračajo nam smisel za doživljanje naravnih lepote in nam vzbujajo željo po neprecenljivih vrednotah, kot sta tišina in mir. In zato, da v tej tišini najdemo sami sebe, se je vredno spet in spet vračati v planine in gozdove, pa tudi med njihove prebivalce in v svet ljudskih verovanj in zgodb, ki dajejo vsaki podrobnosti vsakdanjega življenja svoj pomen, ceno in čar.

Vladimir Pleničar

Gams z Menine

Tisto leto, ko sem se prvič odpravil na gamsa, je bilo vreme za gamsarje zelo ugodno. Snega je bilo po gorah prav malo, tako da lova na gamse ni oviral. Z Janezom sva se domenila, da greva skupaj. Določenega dne sem se z avtobusom pripeljal do njega. Takoj mi je povedal, da mu gre trda s časom, ker ima polne roke dela s kolinami. Besedo je vseeno

držal. Drugo jutro sva zgodaj krenila v Menino. Med potjo nisva razen nekaj srnjadi ničesar videla. Visoko nad Novo Štifo sva naletela na prvi, toda že starejši gamsji sled. Razločno se je videl med sledovi lisic, srnjadi in zajcev. Peljal je nekam proti Travniku ali Staremu Dvoru. Prepodila sva tudi dva divja petelina, ki sta se z velikim truščem dvignila s tal. V koči pri Starem Dvoru naju je čakal Marjan. Po krajšem okrepčilu se je Janez vrnil domov, midva z Marjanom pa sva nadaljevala pot po Menini. Ustavila sva se v koči na Loki. Tam naju je v topli koči čakala njegova dobra psička. Po okrepčilu sva odložila vse, kar bi naju pri lovu oviralo in odšla v prelepo zimsko popoldne vrh Menine. Prepodila sva nekaj srnjadi, o gamsih pa ni bilo ne duha ne sluha. Marjan jih je sicer med potjo nekaj videl, sedaj jih pa ni bilo nikjer. Zato sva se razšla vsak v svojo smer. Iz Marjanove strani je po daljšem odjeknil strel in iz bližnje doline je prinesel lepega gamsa. Z veseljem sem mu voščil lovski blagor in za ta dan sva končala z lovom. Drugo jutro sva se rano napotila v lovišče. Malo od koč se ravno polnil puško, ko na vzpetini nad kočjo zapiska gams. Marjan, ki je bil malo pred menoj, stopi za bližnje drevo, meni pa da znak, naj se pripravim. Ko si je Marjan ogledal gamsa, je dal znamenje, naj streljam. A gams je medtem preskočil pod najino stezo in obstal. Pokleknil sem kar v sneg sredi poti, se brž umiril in streljal. Gams se je vzpel na zadnji nogi kakor žrebec, naredil skok, se prevrnil čez podrt macesen, se kobalil po strmini in obležal za staro smreko. Ko sem ga iztrebil in ga z veliko muko prinesel do koč, mi je Marjan iskreno voščil lovski blagor in mi na klobuku ponudil zeleno vejico. Z nekako blaženostjo v srcu sem z mojim prvim gamsom zapuščal Menino, kjer sem tokrat užil vso njeno lepoto.

Jože Sardinšek

Moj poljši lov

Sošolec Branko Podboj z Notranjskega me je povabil na poljši lov, česar sem bil izredno vesel, saj pri nas na Gorenjskem ta lov ni v navadi. Sončen jesenski dan je bil, ko sta me Branko in njegov oče počakala pred šolo in me odpeljala na njun dom, kjer smo malo pokramljali, Branko in oče pa sta medtem pripravila vse potrebno za lov. In že sva z Brankom stopala po ozki, komaj izhopeni stezici med grmovjem in kra-

»Tukaj bo gotovo«

škim kamenjem. Zadnji žarki zahajajočega sonca so se zlatili med starimi bukvami in rahel vetrič je trosil šelesteče suhe liste po tleh. Ves prevzet od čudežnega sveta sem hodil s prijetno zavestjo, da je končno le prišel dan, ki sem ga težko pričakoval. Ustavila sva se pod košato bukvijo. »Tako, na mestu sva!« je ugotovil Brane, »danes bova zagotovo dobila kak rep, vreme je ugodno, polhov pa mnogo.« Razvezal je nahrbtnik,

iz njega pobral polšje pasti, ki jih je imenoval »škrinjice«, nataknil vanje vabe in jih z posebnim dišečim oljem namazal. Sam sem medtem nasekal ustrezne leskove palice, na katere sva pritrdjevala škrinjice. Branko je napeto past počasi dvignil in jo zataknil za vejo košate bukve, zraven pa pripomnil, da je to izvrstna stava in da bo gotovo uspeh. Tako sva nastavljala pasti in sonce se je že skrilo za Nanosom, ko sva delo opravila. Zareča večerna zarja je krasila nebo, ki se je odevalo v nočni mir. Zableščale so se prve zvezde. V majhni grapi sva zakurila, kakor je to na poljšem lovu navada. Temni gozdovi Hrušice so počivali v nočnem snu. Nekje v daljavi je zaukala sova. Rahla sapa se je pogovarjala s starimi bukvami in se igrala z odpadajočim listjem. Skozi oblake je posijala luna. Sedela sva pod smreko in čakala. Zaslišal sem nekakšno praskanje po deblih. »To so polhi,« me je opozoril Branko. Postajali so vse živahnější in glasnejši. Pihali so in hrsteli, kajti bogato obložene bukve so jih vabile na pojedino. Imel sem občutek, kakor da debele dežne kaplje udarjajo po suhem listju, ko so polhi otresali žir, da se je osipal iz ježic. Zopet se je oglasila samotna nočna ptica iz temne hoste. Naenkrat je vse utihnilo, kakor da ni žive duše daleč naokoli. Nestrpno sva čakala, da je v bukvi blizu naju zopet s hreščečim hrrr-hrrr zapihal polh. Vejica se je zamajala pod njegovo težo in v svitu mesečine sem opazil rejen sivkast kožušček, kako se je brezskrbno prekopical

Branko pripravlja »škrinjice«

Obe foto J. Meglič

v drevesni krošnji. Vstala sva in začela pregledovati stave. Posvetil sem med goste veje. Iz pasti je mahal košat repek. Branko, ki je snel past, se je takoj pošalil: »Kosmatega strica je zapeljala dišeča hruška.« Z zadovoljstvom sva ogledovala prvi plen. Pobožal sem živalco po mehkem. sivo svetlečem se kožuščku, Branko pa je medtem znova napel past in jo postavil nazaj. Kar srečen sem bil, ko sva ujela prvega polha. Kmalu sva pregledala vse stave in ko je nekje v daljavi iz zvonika stare cerkvice odbilo polnoč, sva se odpravila domov. Počasi sva hodila, tiho. Kako čudovita jesenska noč! V svitu mesečine je bila pokrajina še lepša, podobe starega drevja so se mi zdele še veličastnejše kot ob soncu, in tako nisem vedel, kdaj sva se znašla doma.

Drugo jutro sva se že ob svitu odpravila v goro. Sive megle so se leno dvigale iznad tihih mračnih globeli, prvi sončni žarki so objeli pobočja Nanosa. V grmovju so se oglašali ptički, v gostem leskovju pa so se prepirale šoje. Z izhrojene steze sva zavila v gosto leskovje, kjer sva imela nastavljen past. Pa ni bilo kaj prida uspeha, a nekaj repov sva vseeno dobila. To ni šlo v račun Branku, ki je že polharski veščak. Razjezil se je, da je dve skrinjici kar zadegal in sva ju potem med listjem in dračjem komaj našla.

Med potjo proti domu sva srečala Brankovega očeta, ki se je vračal z lova. Seveda sva bila deležna nekaj lovskih pohval in marsikaj nama je povedal iz svojih polharskih izkušenj. Skupaj smo se vrnili domov, kjer je mama poskrbela za dobro voljo in počutje. Lepe polharske noči, ki sem jo preživel s svojim lovskim prijateljem, ne bom nikoli pozabil. Saj prej nisem vedel, kako čudovito je z našimi polharji v jesenskih gozdovih.

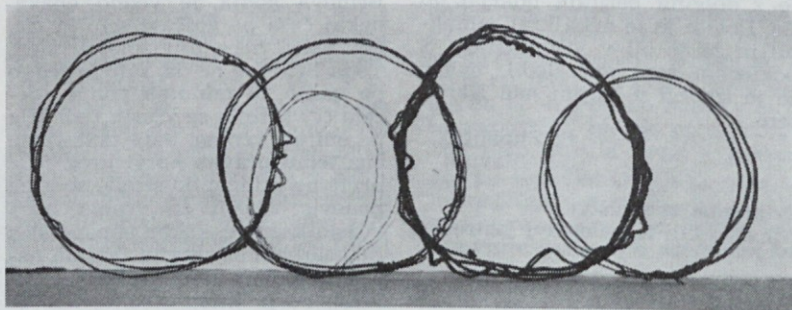
Jože Meglič
GTS, Postojna

Zankarji

Letos mi je ob koncu občnega zbora lovske družine eden članov dejal: »Veš kaj, ti si upokojenec in imaš največjo možnost, da zasleduješ divjega lovca, ki stanuje pri kmetu na Spodnjih Brdinjah. Ne izpusti ga iz oči.« Res sem začel zasledovati tega človeka, ki se potika po kmetih in se ukvarja z nastavljanjem zank. Zadržuje se pri kmetih, ki vedno zvrčajo vso krivdo za škodo po poljih na divjad. To je seveda najlažji iz-

govor za njihovo negospodarnost, ker to niso ljudje, ki bi si položili roko na srce in rekli: Sam sem kriv, ker posevka nisem zaščitil, ko sem ga posejal oziroma posadil.

Naj navedem primer, ki ni osamljen. Kmetijska zadruga Javornik je zasadila velik sadovnjak že pred leti. Ko so naletavale že snežinke, se je le nekdo v zadrugi spomnil, da bi bilo treba drevesca zavarovati. Poslali so človeka, da je drevesca ovil. Ker pa je to storil zelo površno, zajcu ni bilo težko priti do lubja, in res je oglodal okrog 30 debelc. Tako smo bili seveda krivi lovci in vsa lovska družina je pri zadrugi prišla v slabo luč. To sem navedel, ker so pač vedno in za vse krivi div-

jad in lovci. Pri kmetu s takim mišljenjem dobij zankar zavetišče in še pohvalo, če v zanko ujame srno ali kako drugo divjad, da ima kmet kaj za v lonec. Lani se je širila vest o tem zankarju, a kmetje ga niso izdali. Zvedel si edino kaj od otrok. Lani je ta zankar ujel srnjaka in ga kmetu na Brdinjah oddal za liter žganja. Meso so pojedli, rogovje pa sežgali. To so povedali otroci. Letos je storil isto, in na Spodnjih Brdinjah ob robu njegovega gozda sem našel več nastavljenih zank. Zankarja sem zasledoval, a ga pri zankah nisem mogel zalotiti. V neposredni bližini je le nabiral borovnice in tako nič sumljivo kontroliral zanke in premike srnjadi. Po 36 jalovih urah sem se prežanjan naveličal, pobral zanke in jih odnesel k tovarišu Ocepku, da jih je slikal (glej sliko). Zanke sem nato odnesel na postajo milice in naredil prijavo. Kaj je milica ukrenila, mi ni znano, ker od tam ni nihče obvestil niti mene niti lovske družine. Tam so mi celo zatrjevali, da ni dokazov niti prič zoper tega zankarja in da baje to ni kriminalnega značaja. Uvidel sem, da moramo le sami čim bolj spretno in temeljito ukrepati proti divjim lovcem, sicer bodo lovišča prazna. Na vsakem lovskem posvetu poudarjamo, da izvršujemo strogo gojitveni odstrel srnjadi in sploh

divjadi. Divji lovci pa love ne glede na letni čas in spol divjadi, samo da dobe čim več. Trdim, da je divji lov prav tak kriminal kakor vlamljanje v tuja stanovanja in blagajne. Zato moramo vsi člani zelene bratovščine nenehno in do skrajnosti preganjati divje lovce in zankarje kjerkoli in kadarkoli. Zakaj, če ne bomo dosledni, se bo dogajalo kakor v lovišču sosednje družine: Srečala sta se lovec in divji lovec in začela streljati drug na drugega. In divji lovec je pobegnil. Kmalu za tem ustavi lovec drugega divjega lovca, ki je hladnokrvno nameril puško na lovca, da se je ta moral umakniti za drevo, tat pa je brez sledu izginil. Glede na to menim, da bi organi milice morali malce

drugače reagirati na prijavo proti takšnemu človeku, da mu ne bi več prišel na misel divji lov in zanke.

Ljubitelji narave in lovci ugotavljamo, da je pri nas vedno manj divjadi, kajti srnjad pokončujejo zankarji, zajce in poljsko perjad pa kemijska škropiva. Roparice niso krive, saj so bile npr. jerebice v našem lovišču prej vsa leta, dokler niso prišla na polje škropiva. Roparice bi bile prej uničile jerebe kakor jerebice, pa je jerebov več, jerebic pa sploh ni več. Tudi fazani zginjajo.

Jože Rus,
Ravne na Koroškem

Planinski orli?

Dne 9. septembra 1968 sem na avtobusni postaji Sežana opazil potnike, ki so strmeli v nebesno sinjino in drug drugemu živahno pritrjevali: »Krasno, krasno!« Neki hrvaško govoreči potniki pa so vzklikali: »Divno, orlovi!« Tedaj sem tudi jaz pogledal kvišku in na svoje veliko presenečenje naštel deset mogočnih ptic, ki so dostojanstveno jadrale iz smeri Sežanskega Tabora proti Nanosu. kakih 700 metrov visoko.

Od kje so prihajali, kam so jih vodila skrivnostna pota, si nisem znal razlagati. Da se orli družijo v jate, nisem vedel, bil pa je to edinstven pojav, ki ga je vredno zabeležiti. Doma sem brž pogledal knjige, a odgovora nisem dobil. Mogoče mi bo kdo od bralcev pojasnil vprašanje. Tudi pri nas so se orli že pojavili, pa še dlje proti jugu, na skalovju nad Črnim kalom, kjer so se odpočili za povratek v svoje naravno domovanje. Pred kakimi desetimi leti se je pojavil planinski orel v našem lovišču na Matarskem Krasu. Opazil sem ga na tleh, ko je, kot sem pozneje ugotovil, goltal divjega zajca. Stekel sem proti njemu, on pa je neokretno odskakljal na nekaj večji kamen in se s težavo dvignil, ker je z dolgimi perutmi udarjal ob tla. Potem je še nekajkrat zamahnil in že je bil v višini Graje. S pogledom sem mu sledil, nakar se je izgubil v sinjini nad Nanosom.

S. Zupančič
LD Slavnik

Pripomba uredništva:
Ali niso bili le beloglavi jastrebi?

Brino in stari lisjak

Večkrat grem pozimi na čakanje lisic. Seveda ne več v mesečni noči, kdaj pride zvitoropka slučajno mimo, niti ne vlečem po snegu opaljenega mačka, ampak jo privabim z zajčjim večalom, ali pričakam pred psom. V sedanjem tempu življenja si lovec komaj ukrade kako uro ali dve, da skoči v gozd. Pozimi imam nekaj več časa za lov, zato se mi zdi tudi zimski lov na lisice najlepši. Imam namreč občutek, da kratko odmerjen čas, ko gledaš na uro, kdaj se moraš vrniti iz gozda, pokvari in uniči ves lovski užitek. Na lov, pa kakršen koli je, na srnjad, prašiče ali jelena kakor tudi na lisice, moraš z občutkom, da se ti nikamor ne mudi.

S tako zavestjo sem šel na lisice tudi 13. 1. 1966, ko je bilo 20 cm pršiča, živo srebro v toplomeru pa se je spustilo na 12°C pod ničlo. Bil je lep dan, mirno ozračje, ura pa 8 zjutraj. V nahrbtnik sem spravil samo nekaj »kačje slin« za trenutek, ko se razgret od hoje po snegu postaviš na stojišče, da si z njo umiriš kri in preprečiš prehlad. Moj spremljevalec Brino je izredno strupen na lisice in rjavko včasih goni tudi po 2 uri. Šla sva v 20 minut oddaljen gozd, v »Dolenjske dole«, k lisičinam, kjer sem uple-

nil že več zvitoropk. Po poti sem opazoval sledove in prelepo naravo. Brino je povohal vsak sled ter ugotavljal, v katero smer je lisica šla. V svežem snegu so bili sami lisičji sledovi, ker zajček minulo noč ni vstal. V bližini lisičin so bili sledovi bolj gosti, zato sem Brina spustil z jermenja, sam pa hitro nabil puško in stopil na skalo nad lisičinami, od koder sem imel razgled 20 m naokrog. Medtem, ko je Brino iskal, sem brž naredil požirek »kačje« in obmiroval kot kip. Samo oči so begale po zasneženem smrečju, kje se bo kaj premaknilo. Po preteku 5 minut se je Brino že oglasil in gonil po smrečju sem in tja, dokler jo z lisico nista ubrala čez greben; glas se je izgubil v zasneženem gozdu. Brinova gonja je vedno enaka, nekaj časa po goščavi sem in tja, ker lisica hoče psu zmešati sled. Toda Brino se ne da, zato jo vedno po kakih 15 minutah gonje ubere čez hrib in se včasih tudi šele po eni uri vrnete, toda zanesljivo. Jaz temu pravim »prvi krog«. Če prvič ne pridem do strela, se krog ponovi. Včasih se vrnete prej, včasih kasneje, kakor je pač lisica razpoložena in nabrita. Včasih naredita tudi dva ali tri kroge, seveda, če je lisica zdrava, ker se sicer prej umakne v kako lisičino. Čez pol ure zopet zaslišim gonjo nazaj proti meni. Iz izkušnje vem, da pride lisica tudi kakih 500 m pred psom, zato sem stal mirno in samo z očmi iskal zvitoropko. Toda ni je bilo. Brino je gonil pod mano, mimo mene in za hrbtom po hribu navzgor. Takoj sem vedel, da goni starino, ker ni prišla naravnost k luknjam, ampak jih je obkrožila in me dobila v nos.

Z Brinom sta že delala drugi krog. Ko sta odšla preko grebena, sem hitro naredil načrt, kako bom lisico prelisičil. Na drevo poleg skale sem obesil nahrbtnik, da je bil dobro viden, hitro potegnil še požirek kačje, slekel še površnik in ga prav tako obesil na drugo stran skale. Podvival sem se na gozdno pot nad skalami, kjer sem imel lepši razgled na obe strani, pošev čez pot pa gozdno preseko s 100-metrskim razgledom. Mislim sem si, če te tu ne dobim na muho, te v tem snegu ne bom nikjer. Vedel sem, da utrujena lisica tudi rada priteče po poti ali redkem gozdu. Stari močni lisjak je naredil isti maneuver kakor prvič, z razliko, da sta bila sedaj pri luknjah samo nahrbtnik in površnik; seveda je zopet zavil v stran kot prvič. Tega pa ni vedel, da ga smrt sedaj čaka drugje. Tako mi je prišel naravnost v past. Počasi je pritekel po redkem gozdu proti preseki. Spremljal sem ga z muho, ko se je sredi preseke ustavil in pogledal, kje je zasledovalec Brino. Tedaj pa je bila tudi že končana njegova pot. Z mesta se je preselil v večna lovišča velik stari lisjak. Pustil sem ga, kakor je obležal, da je prišel Brino do njega in ga še malo stresel. Nato sem Brina privezal k drevesu in oba skupaj fotografiral. Zopet je obveljal pregovor: Vztrajnost rodi uspeh. Vztrajnost pravim zaradi tega, ker mladi lovci prav te nimajo. Večkrat sem na prašiče čakal do polnoči, do ene, do dveh, pa tudi do treh zjutraj, da sem prišel do strela. Toda to je že drugo poglavje.

Janez Orehek
LD Mirna peč

Vidrina vizitka

»Kakor tokrat, me vidra še nobenkrat ni potegnila, čeprav sem imel v svoji lovski praksi z njo že mnoga in razna doživetja,« je povzel besedo Hinko Sukič, ko smo po končanem lovu malo posedeli ob dobri kapljici in je stekla beseda o doživetjih. »Približal se je čas, ko je po mojem izračunu, ki je redko napačen, prišla vidra zopet na svoj redni obhod v potok Ledavo, kjer sem pri lovih na vidre in pižmovke doživel marsikatero presenečenje pa tudi razočaranje.

Vleklo me je torej k Ledavi, pa vzamem puško šibrenico, vtaknem nekaj nabojev v žep debelega kožuha, dva pa v cevi in hajd čez opuščeno mlinsko strugo pri Topolovskem mlinu v januarsko noč.

Noč je bila spokojna, niti ne premrzla in še dokaj svetla, čeprav je luna že slabela. Sneg ni bil ravno visok, da sem kar hitro gazil na čakališče, kjer sem si nadejal največ možnosti za uspeh. Na struginem ovinku sem se postavil pod košato stoletno vrbo,

kjer ni bilo snega. Mirno sem postal in prisluhnil. Lep razgled po vodi gor in dol s primerno strelno razdaljo mi je vlival upanje. Bilo je vse mirno, le Ledava je žuborela, se zaganjala ob korenine obrežnega drevja, se vrtinčila ob nanošenem produ in hitela dalje v zimsko noč.

Čez nekaj časa me je zamikalo, da bi šel naprej. Saj tu ne bo nič, sem menil. Pa vendar me je nekaj držalo, da sem okleval, prisluškoval in tako je tekel čas. V razmišljanju na doživete dogodke prav na tem kraju in opazovanju okolice ter šumljanju tekočega elementa bi menda izgubil občutek za čas, ko me ne bi ura iz zvonika bodonske cerkve spomnila, da je že polnoč. Nepričakovano je potegnil tanek sever in jelen me je pričel vse bolj lizati. Skoraj bi izgubil vsako upanje. Če me ne bi strast držala, bi opustil nadaljnje čakanje. Pa se mi je zazdelo, da v smeri vodnega toka slišim neko mlaskanje in čofotanje, ki je prihajalo vse bliže. Kri, ki mi je že otrpnila v žilah, je sunkovito zaplala. Sluh in vid sem usmeril tja, od koder sem slišal vse močnejši čofot. Tedaj

sem jo opazil, kako je čofotala in se potapljala, se zgubila pod površino, pa se pojavila spet nekaj metrov niže. Stiskal sem puško ter se mrzlično pripravljaj, da jo bliskovito vržem k licu in sprožim, ko se bo vidra zopet pojavila. Srce sem čutil v grlu, čeprav sem se miril, češ obvladati se moram, kaj bi mrzlica, saj sem že star volk v teh zadevah.

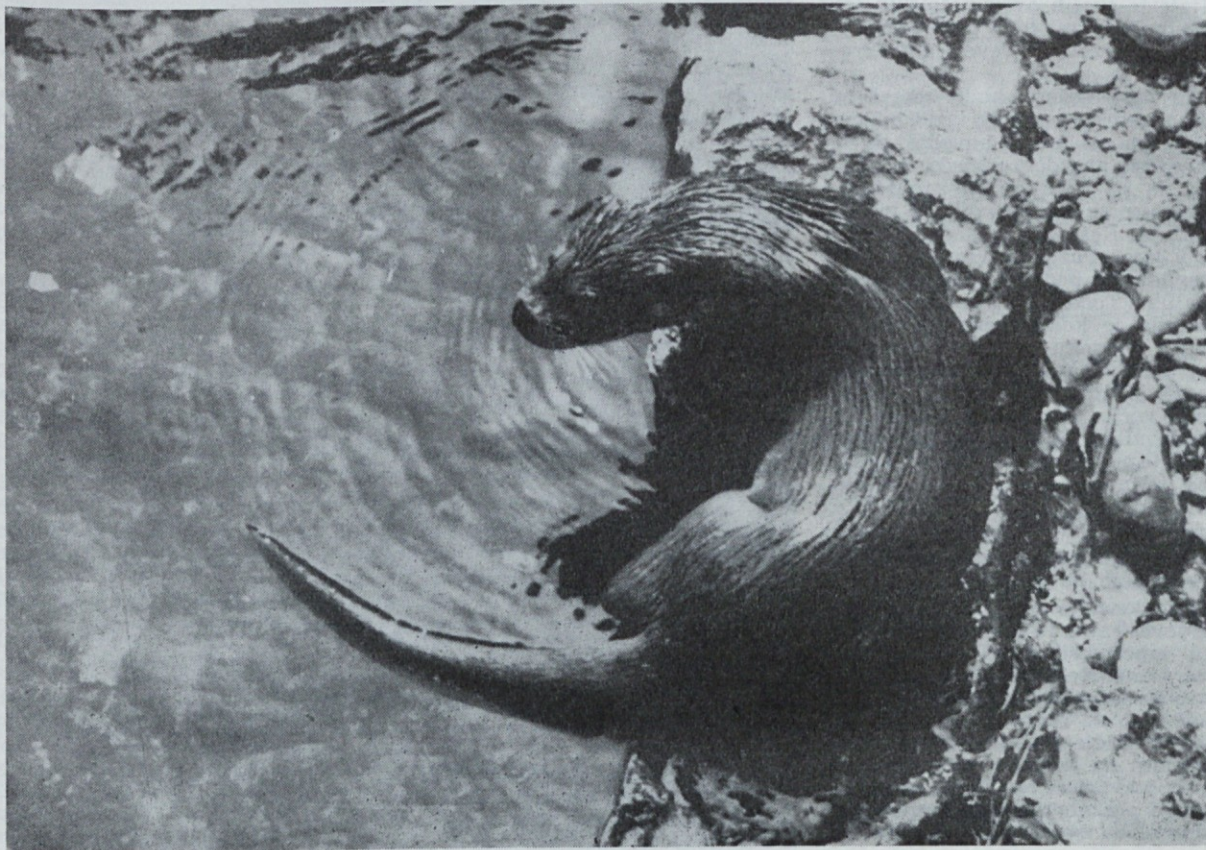
Toda vsa napetost je splahnela, v trenutku splahnela. Vidra, ki sem jo še trenutek — dva videl, razločno videl, kako se je potapljala po Ledavi navzdol proti meni, je zginila.

Trenutki so bili mučni, dolgi, prinašali so razočaranje. Grajal sem sam sebe, kaj če sem se premaknil in me je opazila. Vse je izgubljeno, zastonj sem zmrzoval dolge ure. Tedaj pa, kdo bi verjel! Prav pod mano, dva, tri metre, se je vidra prožno potegnila iz vode na prod, mi prišla čisto blizu, da bi jo s puško lahko udaril, se razkrečila in tik pred mojim škornjem pustila svojo »vizitko«.

Jaz pa sem stal ko klada, srce mi je razbijalo v prsih, da bi jih kmalu razgnalo. Klel sem v sebi vse vidre in še njih prednike, ker

Vidra

Foto R. Gašperšič

tako objestne, kakor je bila ta pred menoj, še nisem videl in o taki tudi ne slišal. Menil sem, da je privid, da vse skupaj ni res. Ganiti pa se nisem smel. Pa kaj bi na tako razdaljo streljal! Čakal sem ugodnejšega trenutka. Pa je še enkrat čofnilo, voda je pljusnila in vidre ni bilo nikjer več. Požrla jo je voda.

Je bilo ali ni bilo res, sem še z žepno baterijo obsvetil iztrebek, in ugotovil, da me je prav na svojevrsten način potegnila za nos.

Karel Reiter

Moj tovariš

Namenil sem se, da nekaj napišem, saj pri vojakih za to najdeš dovolj časa.

Tu je jesen, lov na fazane, zajce, tu so brakade, ki so zame eden najlepših doživetij, jesen pa najlepši letni čas. Žal se jih bom tudi to pot mogel le delno udeležiti, pač toliko, da bom obudil spomin na dan, ko sem prevrnil prvega zajca.

Pri vojakih se bolj redko srečaš z divjadjo. Srečal sem pa ljubitelja živali in narave, ki temu posveča vso pozornost od otroških let, čeprav ni lovec. Neko popoldne mi je pripovedoval doživljaje iz svojih osnovnošolskih let. Najbolj so mi bile vseč dogodivščine s fazani in vevericami. Pravi je:

»Za časa košnje, hodil sem še v šolo, sem se opoldne vrnil od pouka, pa mi je oče povedal, da je prekosil gnezdo z valečo fazanko in da so jajca ostala zapuščena. Brž sem se odpravil tja, da vidim, kaj je. Res sem zagledal gnezdo z 9 jajci. Pazljivo sem jih pobral ter doma podložil koklji, ki je valila. Toda sreče nisem imel. Morda je koklja občutila, da so jajca neenaka, zato je z vso težo pritiskala nanje, da bi vse ogrela, a je pri tem strla svoja, ker so bila večja. Mati je to opazila, ko je krmila kokljo in od jeze zmetala fazanja jajca iz gnezda, mene pa pošteno oštela; toliko da nisem bil tepen.

Težko mi je bilo, da se mi je pričakovanje tako nelepo izjalovilo. Potrt sem bil in ogorčen.

Malo kasneje sem imel doživljaj z vevericami, ki je bil zanimivejši in uspešnejši, čeprav skoraj neverjeten. Neko nedeljo popoldne sva šla z bratom v gozd za gnezdi, saj najinim očem ni ušlo še tako skrito ptičje gnezdece. Kmalu zagledam na košati smreki gnezdo, podobno šojnemu. Zdelo se mi je, da je prazno, a vseeno sem velel bratu, da je splezal na smreko

in pogledal v gnezdo. Na njegovo in moje presenečenje je našel v njem veverice. Bile so štiri mlade in stara, ki je pri tem smuknila iz gnezda. Stekel sem domov po kletko, ki sva jo lepo nastlala, vanjo spravila mladiče in jo namestila tja, kjer je bilo gnezdo. Vratca sva pustila odprta, da bi se stara lahko vrnila k mladičem. Res se je vrnila in vratca so se zaprla. Vesela sva odnesla družinico domov, jo namestila v hišni veži in skrbno hranila, da je lepo uspevala. Toda tega veselja je bilo kmalu konec. Ko sem se neko popoldne vrnil iz šole, ni bilo ne kletke ne veveric. Mama mi je povedala, da je prišel cigan in brat je vse s kletko vred prodal. Takrat sem sklenil, da ne bom nikoli več živali zapiral v kletke.

Z veverico sem imel še drug doživljaj, še bolj žalosten, a se je srečno končal. Ker v civilu prebivam skoraj na avstrijski meji, sem se večkrat smukal okrog graničarjev. Bilo je pozimi, ko sem se nekega dne približal vojaku ter na svoje začudenje opazil ob njem privezано veverico, ki je bila že čisto izmučena. Ker na mojo zahtevo živalce ni hotel izpustiti, sem jo sklenil ukrasti. Na večer sem se odpravil na lov, ali bolje na krajo. Po trebuhu sem se priplazil do veverice, ki jo je bil stražar pozabil ali namenoma pustil zunaj. Odvezal sem premraženno in lačno živalco in jo odnesel. Doma sem jo dal v košarico, da se je ogrela in jo potem nakrmil. Kmalu si je opomogla, da sem jo že drugi dan lahko spu-

Gonjači

Foto V. Dvoršek

stil v prostost. Veselo je zbežala v gozd in morda mislila na ljudi, ki so dobri in slabi.«
 Še in še mi je pripovedoval dogodke, ki jih bom kdaj še napisal. Saj je takih ljudi in tovarišev, kakor je Ernest Mironja, malo. Njegova želja je, da postane lovec. Upa, ko odsluži vojaški rok, da bo lovska družina imela še eno mesto zanj.

Ivan Verbič

Mladi pišejo

Očka je imel smolo

Prišla je jesen in z njo pogoni na divje prašiče. Za 22. 9. 1963 je bil določen pogon v revirju »Veliki vrh«. Seveda sem bil tudi jaz zraven, z mano pa zvesti spremljevalec Brino.

Ko se je začel prvi pogon, so iz goščave skočile samo srne. Takoj smo odšli k drugi goščavi, kjer je lovec Lužar opazil sveže sledove prašičev. Opozoril je lovce, da so tiho in hitro obkolili goščavo. Spustili smo pse, ki so takoj dvignili. Ker je tu nizka bukova podrast v strmem bregu, so skoraj vsi lovci videli drug drugega. Tudi jaz sem vse videl kakor na filmskem traku. Kmalu sem opazil, da se gonja bliža tovarišu Lužarju. Že je dvignil puško in dvakrat zaporedoma streljal. Nato je začel privzdigovati klobuk, po čemer sem sklepal, da je zgrešil, kar je pri njem redkokdaj. Gonja se je nadaljevala v smer, kjer je stal moj očka. Slišal sem štiri strele, toda samo eden — zadnji je bil pravilen, trikrat pa je čisto malo počilo. Nato se je očka oglasil z nekam klavrnim glasom: »Morta samo eden.« Ko sem prišel do njega, mi je povedal, da so tekli mimo njega trije mladiči. Prvi trije strelji so mu zatajili, šele s četrtim je prevrnil zadnjega. Nato je očka zaklical lovcem, naj ostanejo na svojih mestih, ker da je svinja še v goščavi. Ker pa je bila večina mišljenja, da se je svinja že prej umaknila, smo brž malo pomalicali, nakar so lovci odšli v tretji pogon.

Jaz sem moral ostati pri pujsu in mu odganjati muhe, katerih je več sto obletavalo pujsa. Čez kake četrt ure, ko je vse utihnilo in se je slišalo samo brenčanje muh, je desno od mene nekaj zaropotalo, da sem se ozrl. Zagledal

sem veliko svinjo, kako je šla prav počasi iz goščave v smer, kamor so prej tekli pujsi, in nalahno renkala in klicala mladiče. Mene ni opazila, čeprav sem bil od nje le okoli 30 korakov. Bilo me je močno strah, če bi prišla k mrtvemu pujsu. Že sem mislil, kako jo bom ucvrl za lovci, ko je zginila za robom. Ko so se lovci čez kako uro vrnili, mi je očka zelo slabe volje povedal, da je tudi v tretjem pogonu streljal na 180 kg težkega vepa, a mu je tudi pri tem strel odpovedal. Najbolj mu je bilo žal lepe trofeje, ki jo je merjasec odnesel z rilcem in kožo vred.

Ko sem lovcem povedal, kaj sem videl, so mi verjeli šele, ko sem jim pokazal sled, kjer je šla svinja iz goščave. Očka in nekaj lovcev jih je bilo slabe volje zaradi take smole, večina z mano vred pa je bila zadovoljna z lovskim užitkom ob lepem dnevu.

Janko Orehek
 Mirna peč

Lovska organizacija

LD Kanal in LD Podbrdo skozi poslovniki

Lovska družina si podrobneje ureja svoje organizacijsko življenje in gospodarjenje v lovišču, zlasti pa izvajanje lova — s poslovnikom. Nekatere lovske družine imajo dobre poslovniške, druge manj dobre in slabe. Lovišča so z ozirom na terenske, podnebne itd. pogoje bolj ali manj različna, zato tudi delovanja in gospodarjenje lovske družine ne more biti povsem enako. Toda nekateri poslovniški so natrpani z zadevami, ki so urejene že z lovskim zakonom in s pravili. Dobro bi bilo, da bi lovske družine, zlasti sosednje, ki upravljajo s kvalitetno enakimi ali podobnimi lovišči (bazeni), pred občinimi zbori, na katerih se sprejemajo oziroma popravljajo poslovniški, stopile v stik. Dogovorile naj bi se za enotno vodenje lovskega gospodarjenja na njihovem področju, kar naj se odraža tudi v poslovniki. Na ta način ne more priti npr. do tega, da bi ena LD vlagala divjad, sosednja pa bi jo streljala ipd.

Lovske družine na Primorskem nimajo tolike lovske tradicije, zato je toliko bolj razveseljivo, ker je na splošno v poslovniki opaziti napredek. Seveda je v njih še mnogo členov in točk, ki jih je treba spremeniti oziroma odstraniti.

Dve izmed zelo delavnih družin na področju goriške lovske zveze sta LD Kanal in LD Podbrdo. Da bi člani lovske družin iz drugih predelov Slovenije lahko primerjali poslovniške svojih LD s poslovniki navedenih dveh družin, navajamo nekaj določil iz njunih poslovnikov, ki so jih posredovali za LD Kanal njen tajnik Ado Lovrenčič in predsednik nadzornega odbora Albert Zimic, za LD Podbrdo pa njen tajnik Štefan Beguš in član UO Avgust Beguš.

a) LD Kanal

Preden je nov član sprejet kot pripravnik, je obvezno eno leto lovski kandidat, ki mora obvezno sodelovati na družinskih posvetih, delih v lovišču, skupnih lovih itd., ne da bi imel pravico loviti. Obvezno mora biti naročen iz lastnih sredstev na »Lovca«. Po enoletni kandidatni dobi družina odloči o sprejemu. Brez predhodne kandidatne dobe je lahko sprejet v članstvo LD prosilec, starejši od 35 let. Pristopnina je 150 N din, za člana pa, ki je član še kake druge LD, pa 300 N din.

Srnjakov I a ni dovoljeno streljati pred prvim avgustom, II a pa sploh ne. Član LD sme obdržati za sebe na leto eno srno (ne srnjaka) za 70 N din ali mladiča (srnico) za 30 N din. To zato, ker lovci navadno neradi streljajo srne, odstrel srn pa je za uravnavanje spolnega razmerja tudi potreben. Vsa mala in velika divjad, uplenjena na skupnem lovu, pripada družini.

Uplenitelju divjega prašiča pripada 50 % od izkupička, pod pogojem, da nosi vse stroške prevoza do pooblaščenega odjemalca. Lovišče je razdeljeno v 5 revirjev. Za delo, ugotavljanje staleža, zatiranje roparic ipd. so za vsak revir zadolženi določeni člani. Vsak član je dolžan na dva meseca poslati gospodarju LD pismo poročilo, kaj in kdaj je uplenil to ali ono zaščiteno ali nezaščiteno divjad; poročilo je dolžan poslati tudi, če ni uplenil ničesar. O uplenitvi srnjadi in divjega prašiča je lovec-član dolžan poročati gospodarju v treh dneh po uplenitvi na posebnem obrazcu.

Odkar je prenehalo nezgodno zavarovanje lovcev-članov po Lovski zvezi Slovenije, ima LD svo-

Tajnik LD Podbrdo Štefan Beguš in član upravnega odbora Avgust Beguš

je člane proti nezgodam na lovu kolektivno zavarovane. Zavarovalnino plačajo člani iz lastnih sredstev.

Letna obveznost vsakega člana pri delu, zatiranju roparic itd. je 150 točk. Cena vsake točke je 0,50 N din, ki se članu šteje v plus ali minus. Npr. odstrel lisice + 50 točk, vrane + 5 točk, letno opravljanje tajniških poslov + 600 točk, postavitve krmišča za fazane + 20 točk, strogo gojitveni odstrel srnjadi (bolezen, poškodbe) + 60 točk; neupravičeni izostanek od občnega zbora ali posveta — (minus) 50 točk, nedostava dvomesečnih poročil o lovu ali poročila o odstrelu srnjadi in divjega prašiča po treh dneh — 30 točk, za zamuditev na skupnem lovu ali predčasen odhod s skupnega lova, pijanost na lovu — 30 točk, neupravičen odstrel srnjaka I a ali II a — 100 točk, odstrel vodeče srne — 100 točk, obstrelitev in neiskanje divjadi po ranitvi (s psom za krvni sled) — 100 točk, neupravičeno zamujanje obveznih plačil (članarina ipd.) za vsak dan — 1 točka.

Konec leta upravni odbor sešteje vrednost pozitivnih in negativnih točk za vsakega člana in razliko članu v dobro plača družina, razliko v slabo pa član družini.

b) LD Podbrdo

Srnjaka I a je v okviru odobrenega odstrela dovoljeno streljati po 15. avgustu. Lov na srnjake se zaključuje z 31. oktobrom; kas-

neje je izjema le strogo gojitveni odstrel.

Za uplenjenega jelena pripada uplenitelju samo trofeja. Dejanske prevozne stroške za uplenjeno jelenjad LD uplenitelju povrne.

Za divjega petelina ali ruševca plača član uplenitelj 20 N din, če ga da preparirati za sebe, v nasprotnem primeru pa 200 N din. Revir od Rušnega vrha do grebena Koble je zaščiten; izjemno je dovoljen lov samo v spremstvu lovskega čuvaja.

Članski letni prispevek v družinsko blagajno je 190 N din (članarina LD, članski prispevek za LZS in LZS, prispevek za kinologijo; v tem znesku je obsežen tudi pavšalen prispevek za lov in prisvojitve nekaterih vrst male divjadi po znižani ceni).

Do pet uplenjenih zajcev plača uplenitelj vsakega po 5 N din, nad pet zajcev pa po 10 N din.

Vsak član lahko upleni v okviru odstrelnega plana po enega srnjaka in enega gamsa.

Za inozemski lov nudi družina 10 gamsov in 5 srnjakov. (V lov. letu 1967/68 je imela lovska družina od inozemskega lovskega turizma 2 939 000 deviznih dinarjev dohodka. Po italijanskem lovskem gostu uplenjeni gams s 115 točkami je doprinesel družinski blagajni 2540 N din. Lovišče LD Podbrdo ima 8300 ha lovne površine, članov pa 54. Glavna divjad — gamsi. Letošnji spomladanski stalež te divjadi 230, letni odstrelni plan 22 (10 %). Uplenitelj je o uplenitvi velike divjadi dolžan poročati vodji

svojega revirja v 24 urah. Poročilo je na posebnem obrazcu in ga podpišejo trije člani LD. Pri pokončevanju roparic mora vsak član letno doseči 30 točk, sicer plača nedoseženo točko po 1 N din.

Vsak član je dolžan letno opraviti 8 ur dela v lovišču in vzdrževati dve solnici po planu; neopravljene ure je sicer treba plačati, 30 kazenskih točk.

Delo v lovišču nadzira in vodi po nalogu UO lovski čuvaj.

Sicer je ves sistem tak, da morajo člani, ki malo ali nič ne delajo, prispevati več v denarju, tisti pa, ki radi primejo za delo, večino dajatev skoraj odslužijo z delom.

***

To je le nekaj določb in ugotovitev iz poslovnikov dveh lovskih družin goriške zveze. Člani drugih lovskih družin bodo seveda ugotovili razlike med poslovniki, koma teh dveh družin in lastnimi poslovniki, pravilnosti in nepravilnosti v njihovih kot tudi svojih poslovniki, da je to ali ono vprašanje pri njih boljše ali slabše urejeno kot v lastnih družinah. Gotovo pa je, da zaradi drugačnih razmer v loviščih in lovske družine ne more biti notranja ureditev povsod enaka. Zato tudi ni mogoče, npr. v republiškem merilu, predlagati enotnega vzorca poslovnika.

-elf-

Jubilanti

Jože Merslavič, 60-letnik, ustanovni član in dolgoletni tajnik LD Dobova, priljubljen in izkušen lovec, vedno skrben za napredek družine in gojitev divjadi.

Avgust Merslavič, 50-letnik, dolgoletni predsednik LD Dobova, izredno požrtvovalen in znan po lovski gostoljubnosti, ki mu gre velika zasluga, da je lovišče bogato z divjadjo, zlasti s fazani. Odlikovan je z znakom za lovske zasluge.

Hubert Križanec, 60-letnik, ustanovni član in vršilec raznih funkcij v LD Dobova, spoštovan in ugleden lovec ter ljubitelj narave in divjadi.

Vzornim lovskim tovarišem želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih let, na lovih pa ravnecevi.

Člani LD Dobova

Umrli

Lojzetu Česniku v slovo!

V nedeljo, 8. sept. 1968, smo se lovci LD Krekovše in LD Kozja stena za vedno poslovili od našega Lojzeta iz Otlice nad Ajdovščino. Pokojnik je bil star 68 let in po osvoboditvi organiziran lovec. Med prvimi se je bil pridružil narodnoosvobodilnemu gibanju, najprej kot terenski delavec Osvobodilne fronte, leta 1944 pa je stopil v Kosovelovo brigado in sodeloval v številnih bojih na Krasu, Goriškem in v Trnovskem gozdu, za kar je prejel številna odlikovanja.

Dragi Lojze, bil si skromen in delaven član lovskih organizacij, pošten in lovsko pravičen. Nikdar ti ni bila predolga peturna pešpot skozi Tisovec v Idrijo ali na Krekovše nad Idrijsko Belo na družinski posvet ali občni zbor družine. Ni te manjkalo na posvetih, družabnih večerih, pri strokovnih razpravah, pri predvajanju lovskih filmov, zlasti pa ne pri lovskem delu. Kljub bolezni nisi odklanjal dela pri obeh lovskih družinah, vedno in povsod si skrbel za lovišče in divjad, prav do zadnjih dni življenja, in nikoli nisi potožil o zahrbtni bolezni. Zelo te bomo pogrešali, zlasti obe lovski družini, predvsem pa divjad, ki si ji bil pravcati oče.

V spomin in slovo ti je zapel lovski rog in častna salva je odmevala na obronku idrijsko trnovskih gozdov.

V. Štraus

Ivan Cvetko iz Bokrač, dolgoletni gospodar LD Ivanovci, je v 59. letu starosti po težki bolezni preminil. Bivši logar, velik ljubitelj lovskih psov ter dober učitelj mladih lovcev, je bil odlikovan z znakom za zasluge.

Hvaležni za njegovo zgledno delo, ga bomo hranili v trajnem spominu.

Lovci LD Ivanovci v Prekmurju

K. Š.

Vinko Dobrila iz Kozine v sežanski občini je poleti podlegel dolgotrajni in zahrbtni bolezni, star 72 let. Bil je eden najbolj priljubljenih lovcev na Koprskem, član upravnih odborov svoje Lovske družine »Videž« Kozina in dolga leta tudi član upravnega odbora LZ Koper.

Vse življenje je bil naš Vinko borec za svobodo in pravice člo-

veka, velik ljubitelj narave in vzoren gojitelj divjadi. Svoje sile je po osvoboditvi posvetil organizaciji ljudske oblasti in gospodarstva, posebno še kmetijstva, hkrati pa je bil odločen organizator in vztrajen borec za novo, boljše v lovski organizaciji — vse dokler ni klonil pred boleznijo. Vinkov prezgodnji odhod je prizadel vse lovce — tako v družini »Videž« kot v vsej Lovski zvezi Koper, ki je z njim izgubila dobrega tovariša in lovskega organizatorja.

LD »Videž« Kozina
in LZ Koper

Ivan Križan, najstarejši član LD Jurovski dol, je 78 let star preminil. Pokojnik je bil pol stoletja vnet lovec in priljubljen tovariš v lovski družini. Naj mu bo trajen in časten spomin!

LD Jurovski dol — I. S.

Dr. Franca Piskernika, člana LD Pernica, smo 9. oktobra spremili k večnemu počitku. Dragega nam lovskega tovariša je zavrtna bolezen mnogo prezgodaj iztrgala iz naše srede.

Rodil se je 1. 1911 v Železni kapli na Koroškem. Že na prvem službenem mestu se je takoj po osvoboditvi vključil v lovske vrste v Murski Soboti. Kot primarij bolnišnice v Ptujju je dolga leta lovil v lovišču LD Ptuj in nazadnje v našem lovišču, kjer je bil zaradi svoje skromnosti in družabnosti splošno priljubljen.

Ohranili ga bomo v najlepšem spominu.

LD Pernica — J. Š.

Ivan Lovrec, član LD Pesnica pri Mariboru, nas je v 83. letu zapustil.

Čez 50 let je bil član zelene bratovščine. Priljubljenega lovca, iskrenega in požrtvovalnega prijatelja bomo ohranili v trajnem spominu.

Lovci LD Pesnica pri Mariboru

Lovska kinologija

Republiška tekma po krvnem sledu na Sorškem polju

Kljub današnjim modernim puškam in učinkoviti municiji je vsako leto zastreljene precej divjadi velikega lova. Marsikateremu lovcu nesrečen, prenačljiven in nepremišljen strel zagreni ves lovski užitek, ki bi ga sicer imel ob uplenjeni trofeji. Te moreče krivde in očitkov bi lovec ne imel, če bi lahko poiskal divjad z dobrim krvosledcem.

Društvo ljubiteljev ptičarjev, zavedačjo se velike važnosti dela s psom po strelu, je pričelo prirediti tekme po krvnem sledu za pse vseh priznanih lovskih pasem. Tudi letos — že sedmič po vrsti — se je vršila taka tekma 29. septembra v lovišču LD Sorško polje. Pokroviteljstvo nad to pomembno prireditvijo je prevzela gorenjska lovska zveza, ki je tekmo moralno in gmotno podprla, za kar ji gre vse priznanje.

Prijavljenih je bilo 11 lovskih psov, od katerih jih je nastopilo 9. Zastopanih je bilo 5 lovskih terierjev, 2 brak-jazbečarja, 1 resasti jazbečar in 1 kratkodlaki nemški ptičar. V soboto je bil položen krvni sled v dolžini ca. 800 do 1000 m, s tremi pravokotnimi kljukami. Uporabljena je bila sveža jelenja kri.

Zbirališče je bilo v nedeljo ob 8. uri na Jeprci. Po pozdravu

Lovska terierka Aga — prvo mesto, vodnik Stane Hribernik, LD Škofja Loka

Vlad. Pleničarja, predsednika DLP, in po žrebanju so vodniki odšli s svojimi psi v bližnji gozdiček. Tam je bilo položenih 12 krvnih sledov, za vsakega psa po eden. Vremenske razmere so bile zelo ugodne; toplo in tiho južno vreme z lahno meglico pri tleh. Tla so bila malo vlažna, ki so dobro vpila kri. Sestav gozda je večinoma iglasto drevje s precejšnjo podrastjo, ki ponekod prehaja v nizko smrečje. Zapeljevalnih sledov srnjadi, zajcev in fazanov je bilo dovolj, kar je psom precej otežkočalo delo. Vendar jih to ni kaj posebno oviralo, saj jih je od 9 psov prišlo 7 do konca krvnega sleda, do položene srne. Prvi trije so skoraj brezhibno izdelali sled, medtem ko so drugi prišli z manjšimi popravki do srne. Dva vodnika oz. psa sta med

tekmo odstopila: lovski terier iz Idrije in brak-jazbečar iz Kočevja. Oba psa sta poprej na enaki tekmi v Cerknici zelo uspešno opravila svoje delo, tu pa sta popolnoma odpovedala. Lovskega terierja je pripeljal vodnik iz Idrije v zabojčku zadaj na mopedu, iz Kočevja pa je bila tudi dolga vožnja na avtobusu. Iz tega sklepam, da dolga in neudobna vožnja ne vpliva samo na človeka, ampak tudi na psa. Pohvaliti je treba oba vodnika, ki se nista razburjala zaradi neuspeha. Obljubila sta, da se prihodnjič še vidimo. To je bila lepa in posnemanja vredna gesta. Izid tekmovanja: I. lovski terier AGA, vodnik Stane Hribernik, LD Škofja Loka, II. nemški kratkodlaki ptičar RINA, vodnik Janko Kocjan, LD Sorško polje, III. lovski terier DON, vodnik Franc Grilc, LD Vodice.

Ti trije so bili nagrajeni s spominskimi plaketami DLP in praktičnimi nagradami. Ostali 4 tudi niso ostali brez lepih daril DLP, gorenjske lovske zveze in lovske zadruge v Ljubljani.

Lovski terier Don — tretje mesto, vodnik Franc Grilc, LD Vodice

Sodniški zbor in nem. kdl. ptičarka Rina — drugo mesto, vodnik Janko Kocjan, LD Sorško polje

Vse foto VI. Pleničar

Prireditve je po organizacijski plati popolnoma uspela, v propagandnem oziru pa ni dosegla svojega namena. Kakor niso notranjski lovci prejšnja leta v Cerknici pokazali skoraj nobene zanimanja za tako tekmo, tako tudi tukaj niso bili navzoči gorenjski lovci. Še bo treba orati to ledino lovskega udejstvovanja, še mnogo bo treba povedati in napisati o tem, da je najbolj plemenito, hvaležno in zahtevno

delo psa — po strelu. Krvosledec se pa ne rodi, ampak se z vajo in samo s temeljito vajo naredi. Sodniški zbor, Miloš Kelih, Pavel Cvenkel, Franc Strel in podpisani, se LD Sorško polje, ki je odstopila del svojega lovišča za to tekmo, iskreno zahvaljuje.

Jože Kristen

Istrski goniči na mednarodni razstavi psov v Ljubljani

Bil sem že na podobnih prireditvah pred vojno in po vojni v Beogradu, Zagrebu, Mariboru, Ljubljani in drugod, toda tako lepih in po zunanosti izenačenih kratkodlakih istrijanec nisem videl nikjer. To je bila res pasma: 43 po velikosti, barvi in dlaki enakih psov. Vsi so bili v prav dobri kondiciji, po konstituciji lepo razviti in čisti, s temnim pigmentom po smrčku in šobah, z živimi, sočnimi oranžnimi odznaki, in snežnobeli, tako beli, da so izgledali od daleč kot jata belih golobov. Ne pravijo zastonj v južni Istri tem goničem kolombini (colombo — golob), resavce imenujejo barbini (barba — brada), našim posavskim goničem pa pravijo boškini (bosco — gozd).

Več kot polovica razstavljenih psov je bilo ocenjenih odlično — 12 psov in 11 psic — vsi ostali, razen dveh, pa so dobili oceno prav dobro. Zato je vsem ljubiteljem teh psov kar igralo srce, ko so gledali toliko lepote, elegance in plemenitosti te naše domače pasme. In kako težko je bilo nam sodnikom, ko smo morali pri tem izredno velikem številu odličnjakov določiti posamezna prvaštva. Eden je bil lepši od drugega in bi moral skoraj vsak od teh psov doseči najvišje priznanje.

Želel sem si, da bi jih mogel videti naš veliki, nepozabni učitelj pok. dr. Ivan Lovrenčič. Kako bi se mu iskriale oči, kako zadovoljno bi brundal in žulil svojo viržinko, ko bi videl, da je njegovo započeto delo rodilo toliko lepih sadov. No, pri resavcih bi se mu pa pogled malo pomračil, majal bi z glavo in godrnjal: »Kaj, samo sedem jih je, kje so pa drugi? Kaj je kri iz moje psarne Podgora že izumrla?«

Res, malo je še pravih resavcev in še teh ni bilo na razstavi. Zaradi mehke, svilnate, kodraste dlake so postali nepriljubljeni pri lovcih, ker je taka dlaka v dežju, posebno v snegu neprimerna za lov. Če bo šlo tako naprej, bomo lahko kmalu govorili le še o krat-

Foto VI. Pleničar

Najlepše kratkodlake istrijanke

Od leve: Hitra — CACIB, lastnik in vodnik Ciril Jasenc, Kočevje; Aga — REZerva CACIB, lastnik in vodnik Jože Hribernik, Škofja Loka; Aška — PRVAK JUGOSLAVIJE, lastnik Zdravko Kosmač, vodnik Alojz Mlakar; Tarča — PRVAK SLOVENIJE, lastnik in vodnik Zdravko Kosmač, Hotavlje; Asta — PRVAK LJUBLJANE, lastnik in vodnik Andrej Paternoster, Ljubljana

kodlakih in dolgodlakih istrijancih, resasti pa bodo živeli dalje le še v pripovedovanju starih lovcev.

Vsem lastnikom razstavljenih kratkodlakih istrijanec, prelepih »golobčkov«, iskreno priznanje!

Jože Kristen

Rodovna knjiga ptičarjev in šarivcev

Ob petdesetletnem jubileju Društva ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani, ki ga bo skoraj praznovalo, se je posrečilo izdati to publikacijo, ki naj izpolni dolgoletno vrzel v izdajanju tovrstnih podatkov. Prva rodovna knjiga za vse pasme psov v Jugoslaviji je namreč izšla že leta 1938. Uredil jo je pokojni Anton Šuster. Vsaka organizacija — članica mednarodne kinološke organizacije (F. C. I.) pa bi morala sleherni leto izdati rodovno knjigo za vse pasme psov v svoji državi in poslati po en izvod vsem članicam mednarodne organizacije. To se našim kinologom skozi 30 let ni posrečilo. Sedaj je DLP sestavilo rodovno knjigo za pse ptičarje in šarivce. Treba bi bilo, da bi tudi druge sorodne organizacije to storile. DLP je najstarejša kinološka organizacija v Jugoslaviji in je bila soustanovitelj Jugoslovanskega kinološkega saveza. Publi-

RODOVNA KNJIGA PTIČARJEV IN ŠARIVCEV 1938 - 1968

IZDALO DRUŠTVO LJUBITELJEV PTIČARJEV
- LJUBLJANA -

kacija priča o delu DLP; rodovna knjiga je pravzaprav osnova za praktično delo kinologov, zato so jo močno pogrešali. Zdaj imamo končno ta važen pripomoček vzrediteljem pri izbiri plemenjakov, pri smotrni vzreji in selekciji. Zato naj ta knjiga ne bo zgolj okras kinologove oz. lovčeve knjižnice, temveč nujen strokovno kinološki pripomoček.

Želimo, da bi ta rodovna knjiga našim kinologom čimveč koristila. Rodovna knjiga ptičarjev in ša-

rivec za razdobje 1938—1968 stane 30 N din. Naročite jo pri tajniku DLP Pavlu Cvenklu, Ljubljana, Puharjeva 3/IV.

Vladimir Pleničar,
predsednik DLP

Kinološko-lovski koledar za koledarsko leto 1969

Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani je izdalo kinološko-lovski koledar za leto 1969, tiskan na umetniškem papirju in sta od sedmih fotografij v njem dve v barvnem tisku. Poleg drugega koledar navaja lunine mene, gibanje sonca, napovedi vremena, Herschlov vremenski ključ, lovopuste, kar vse potrebuje lovec. Hkrati je lični koledar z odličnimi fotoslikami sobni okras, zlasti pa prostorov lovskih domov in koč. Cena 6 N din. Z nakupom koledarja podprete delovanje Društva ljubiteljev ptičarjev v korist lovstva in kinologije. Naročite ga pri Društvu ljubiteljev ptičarjev, tajnik Pavel Cvenkel, Ljubljana, Puharjeva 3/IV.

DLP

Imena psov

V. P.

S

Saba	Samsi	Seki
Sader	Sana	Sekin
Saga	Sanda	Seko
Sahar	Sandor	Sel
Sajka	Sanguj	Sela
Saja	Sanja	Selka
Saker	Sanka	Selko
Salda	Santica	Selma
Saldo	Sara	Senta
Salin	Sarči	Sever
Salka	Sarčin	Sezam
Salma	Sari	Siber
Saltin	Sarin	Signa
Saltir	Sarka	Siga
Salva	Satan	Sidon
Salvija	Sava	Sija
Sama	Savka	Sila
Sambor	Savko	Silan
Samers	Savo	Silen
Sami	Seka	Silna

(Se nadaljuje)

Prijavljene paritve

1. Nemški kratkodlaki ptičarji:

Arno RMPki 3011 — Ajdi Obrežka RMPki 2959, leglo 2. 12. 1968, rejec Franček Rakuša, Sela 37, p. Hajdina.

Bibi JRPki 4106 — Cita Šentjernejska JRPki 5092, leglo 25. 11. 1968, rejec Rudi Gabrič, Krško, Strma pot 6.
Runo Trgoviški JRPki 4980, bil na tekmi — Bora Biljenska JRPki 4984, rejec Ivan Štibilj, Plače 155, p. Ajdovščina.

2. Epagneul bretoni:

Wujsky Dele Valate LOI CE 1576 — Seda Vipavska JRP EB 247, leglo 1. 12. 1968, rejec Jože Šabec, Koper, Velušкова 7.

3. Lovski terierji:

Riko Rodiški JRLT 2338, bil na tekmi — Pika JRLT 3260, bila na tekmi, leglo 13. 9. 1968, rejec dr. Belizar Keršič, Ljubljana, Levstikova 11.

4. Kratkodlaki istrski goniči:

Cero JRGki 3566 — Moja Travnogorska JRGki 3569, leglo 9. 11. 1968, rejec Ivan Verant, Globel, p. Sodražica.

Kinološka zveza Slovenije

Lovska koč, v katero je bil namenjen, je dve debeli uri hoda od trga. Krepko je pohitel, da bi še pred mrakom lahko nastavljal pasti na najboljše stave. Po popoldanski službi naj bi za njim prišel še svak Jože.

Bil je že trden mrak, ko se je France vrnil v koč in po obilni večerji zakuril kar zunaj, saj je bila noč nenavadno topla. Najbrž so se prav zaradi tega jeleni poredko in lenobno oglašali.

Bil je prijetno utrujen, ko je napol zleknjen ležal ob ognju in vmes večkrat potegnil iz zelenke slivovko še lanskega pridelka. Sprva je le malo zakinkal, kmalu pa je že tudi zasmrčal. Tako sta počivala oba, on in njegova zvesta trocevka.

Iz trdnega spanja ga zdrami nenaden strel. »Saj se mi je le zdelo,« je zamrmral in spet zaspal. Dva zaporedna strela sta pretrgala tišino. »Le kdo, hudiča, strelja!? Jože, si ti?« Pri tem pa je s koncem očesa opazil svoj plateni pas z naboji, ki ga je v snu porinil preblizu ognja. Hudiča, še sedemnajstkrat bi počilo, če se ne bi prebudil, je pomislil.

-že-

Šaljive

Bojevitost

Ko so se lovci vrnili z lova, je Janez, ki je bil strašno jezen na Naceta, rekel: »Veš, tako te bom pretepel, da boš ves črn!«
»Že, že,« pravi Nace, »samo za to morajo biti trije!«
»Saj tudi bodo, če prišteješ tista dva, ki te bosta odnesla.«

A. P.

Ogenj in slivovka

Sobotnega septembrskega popoldneva se je France odpravil zdoma, malo za jelenom in malo za polhi, kot se je izgovoril ženi.

»Gospod, ali jih smem pobrati?«